

Frirummets festival

En undersøgelse af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival

Christensen, Jannick Friis; Raaby, Katrine; Vendelø, Morten Thanning

Document Version

Final published version

Publication date:

2021

Citation for published version (APA):

Christensen, J. F., Raaby, K., & Vendelø, M. T. (2021). *Frirummets festival: En undersøgelse af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival*. Department of Organization, Copenhagen Business School.

[Link to publication in CBS Research Portal](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us (research.lib@cbs.dk) providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 06. Jul. 2025



FRIRUMMETS FESTIVAL

- EN UNDERSØGELSE AF GRÆNSEOVERSKRIDENDE
ADFÆRD PÅ ROSKILDE FESTIVAL

JANNICK FRIIS CHRISTENSEN, KATRINE RAABY & MORTEN THANNING VENDELØ

CBS



COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL
HANDELSHØJSKOLEN

Kolofon:

ISBN-nr.: 978-87-970237-3-0

Forlag: Department of Organization

Copenhagen Business School

Forlagsnummer: 978-87-970237

Layout: CBS Diversity and Difference Platform

Forsidebillede: Jesper Bjarke Andersen



Copenhagen Business School

Institut for Organisation

Kilevej 14A, 4. sal.

2000 Frederiksberg

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Om rapportens forfattere	5
Liste med betegnelser	6
1. Indledning	10
2. Metode	10
2.1 Behandling og analyse af data	13
3. En karakteristik af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival	14
3.1 Festivaldeltagernes definitioner af grænseoverskridende adfærd	15
3.2 Grænseoverskridende adfærd som flydende og foranderligt	16
3.3 Håndtering af grænseoverskridende adfærd	18
4. Analyse	19
4.1 Festivaldeltagernes forventninger til festivalen	19
4.2 Fortællingen om frirummets festival	20
4.3 Ritualisering og leg	22
4.4 Ufrivillig inddragelse	27
4.5 Seksuelle forventninger og kropslig grænsedragning	28
4.6 Affektivt alarmberedskab	31
4.7 Tryghedsstrategier	34
5. Opsummering og interventionsforslag	38
6. Nye indsigter til videre forskning	40
Liste med referencer	42

Forord

Roskilde Festival behøver sjældent nogen introduktion. Det er et navn, som de fleste i Danmark kender til. Har man ikke selv været på festivalen, kender man med stor sandsynlighed én, der har. Med sine 130.000 deltagere og otte scener, der tilsammen byder på over 200 optrædere, er Roskilde Festival Nordeuropas største begivenhed for musik, kunst og aktivisme. For mange unge gælder det, at man på et eller andet tidspunkt ikke kommer uden om at tage stilling til, om man skal med på Roskilde. Og hvert år i starten af juli, når festivalen løber af stablen på Roskilde Dyrskueplads, er det under stor mediebevågenhed med daglige beretninger fra det, der midlertidigt bliver landets fjerdestørste by i de otte dage, festivalen varer. Vi vil derfor gå så langt som til at sige, at Roskilde Festival er en begivenhed, som alle kan forholde sig til, og som mange har et forhold til. Det betyder imidlertid ikke, at alle har det samme forhold til festivalen, der også har ændret sig en del siden sin spæde start i 1971. Dengang gik den under navnet Sound Festival og havde rod i hippiekulturen med Woodstock som forbillede.

Fejringen af Roskilde Festivals 50-års jubilæum måtte i 2020 udskydes til 2021 grundet omfattende restriktioner på forsamlinger som følge af COVID-19. Det var første gang i festivalens historie, at den ikke blev afholdt. Men selvom Roskilde Festival har et halvt århundrede på bagen og for eksempel har haft vokseværk, så bygger festivalen videre på mange af de samme værdier som for 50 somre siden. Idéen om Roskilde Festival som et frirum er et eksempel herpå. At festivalen er et frirum, handler blandt andet om, at Roskilde – ligesom andre festivaler (se eksempelvis Toraldo & Islam, 2019; Pielichaty, 2015; Willems-Braun, 1994) – bliver et alternativ til det omkringliggende samfund, i og med at der vendes op og ned på bestemte normer og regler for adfærd. Kort sagt, du kan gøre ting på Roskilde, som du ikke ellers ville gøre, og der er en udbredt forståelse på festivalen af, at man er fri(ere) til for eksempel at udforske andre sider af sig selv ved at prøve egne grænser af og nogle gange også udfordre grænserne. Fordi deltagerne overnatter og lever sammen i små teltlejre, bliver festivalen Danmarks tættest befolkede område, og man kommer derfor uvægerligt hinanden mere ved. Man ikke bare bor tæt; der drikkes også tæt. Der er således god grobund for, at den enes grænsesøgende adfærd bliver grænseoverskridende for en anden, og det er dét fænomen, grænseoverskridende adfærd, som vi sætter under lup i denne rapport.

Noget andet, som frirummets festival har holdt i hævd igennem årene, er værdien om almennyttighed. Roskilde Festival er som forening non-profit og donerer hvert år sit overskud til andre velgørende organisationer og formål. Det er muligt, fordi festivalen i høj grad bæres af godt 30.000 frivillige. Uden dem, ingen Roskilde. Noget tilsvarende kan siges om nærværende rapport, der er et produkt af en enorm frivillig indsats fra et dedikeret team af mennesker, som vi står i stor taknemmelighedsgæld til. Der skal derfor

lyde en stor tak til Jette Sandager, Astrid Lykke Pedersen og Marina Janell for jeres hjælp med at interviewe på Roskilde Festival 2019 og for jeres løbende indspark af idéer og refleksioner. Vid, at jeres arbejde er værdsat, og at den dynamik i teamet, som I har bidraget til, har været en uundværlig inspiration for os i udarbejdelsen af denne rapport.

Ligeledes vil vi gerne takke Karen Andersen, der har været projektansvarlig for området med grænseoverskridende adfærd på festivalen i perioden, hvor vi har undersøgt fænomenet. Tak for det gode samarbejde og for dine kommentarer til første udkast af rapporten; de har været aldeles brugbare som et led i vores bestræbelser på at komme i mål med formidlingen af indsigterne fra studiet. Vi vil i samme åndedrag gerne forlænge denne tak til resten af Roskilde Festival-organisationen og især Henrik Bondo Nielsen, Christina Bilde og Annette Jorn.

Vi vil også gerne udtrykke vores taknemmelighed over for vores mange kollegaer, ikke mindst i CBS Diversity and Difference Platform, hvis både kritiske og konstruktive feedback har bidraget særligt til den analytiske del af rapporten ved at byde ind med relevante teoretiske perspektiver. Ligeledes skal der lyde en tak til CBS' forskningsdekan, Søren Hvidkjær, for hans støtte ved at tillade konvertering af timer til at ansætte en forskningsassistent med tilknytning til projektet. Uden hans støtte havde det taget langt længere tid at udarbejde denne rapportering af projektet.

Sidst, men ikke mindst: Tak til alle deltagerne, alle jer, der bød os ind i jeres lejre og var villige til at tale med os – endda om et emne, der for mange kan være svært at sætte ord på. Uden jer havde der selvsagt ikke været nogen indsigter for os at rapportere. Vi sætter pris på og er dybt ydmyge over den gavmilde og åbensindede deling af jeres festivaloplevelser. Rapporten dedikerer vi til jer, for det er alle jer, der er Roskilde Festival.

- Forfatterne, København, maj 2021

Om rapportens forfattere



Jannick Friis Christensen er ph.d. og post.doc ved Institut for Ledelse, Politik og Filosofi på Copenhagen Business School, hvor han også er tematisk leder for køn og seksualitet i forskningsplatformen CBS Diversity and Difference. Med fokus på organisering af mangfoldighed ud fra normkritiske forskningspraksisser har Jannick de seneste år undersøgt konventionelle arbejdspladsorganisationer fra queer-perspektiver i samarbejde med danske fagforeninger. Han interesserer sig desuden for alternative organisationer, herunder Roskilde Festival, hvor han udover grænseoverskridende adfærd også arbejder med, hvordan man rent organisatorisk kan skabe mangfoldige og inkluderende frivilligfællesskaber. Jannicks nuvæ-

rende projekt er finansieret af Danmarks Frie Forskningsfond og beskæftiger sig med pride-parader som offentligt ritual ud fra et begreb om civil religion med potentiale for social integration.



Katrine Raaby er cand.mag. i Tværkulturelle Studier fra Københavns Universitet. Hun er fagligt optaget af minoritetsperspektiver, normer og mangfoldighed i organisatoriske fællesskaber. Katrine har et nært forhold til Roskilde Festival, hvor hun har deltaget både som gæst med sine venner og som frivillig sammen med familiemedlemmer. Hendes medvirken i nærværende undersøgelse af grænseoverskridende adfærd på festivalen gav anledning til nye perspektiver i mødet med festivaldeltagerne. Det gav hende et blik for kønnede adfærdsnormer i festkulturen og en nysgerrighed på de stærke fortrængningsmekanismer, der gør nogle deltagere i stand til at feste videre efter grænseoverskridende oplevelser. I dag er Katrine

ansat som Organisationskonsulent i Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), hvor hun arbejder med foreningsudvikling og undervisning i Danmarks største frivillige børne- og ungdomsorganisationer.



Morten Thanning Vendelø er ph.d. og professor (mso) ved Institut for Organisation på Copenhagen Business School, hvor han forsker og underviser i eventsikkerhed, kriseledelse og organisering og ledelse af innovation. Han er interesseret i sikkerhed i forbindelse med store events og har i mere end 10 år studeret crowd safety (publikums-sikkerhed) på festivaler med Roskilde Festival som den centrale case. Formålet er at undersøge, hvordan forskellige organiseringer af crowd safety påvirker festivalorganisationers muligheder for at opdage, bedømme og reagere på faretruende situationer i crowds, der overværer koncerter. Morten indså for et par år siden, at også grænseoverskridende adfærd kan ses som et sikkerhedsproblem

for festivaldeltagere, men at denne form for adfærd ofte er sværere at opdage og reagere på og typisk udfolder sig i mindre formaliserede organisatoriske kontekster. Han blev derfor interesseret i at undersøge, hvordan grænseoverskridende adfærd opstår og påvirker festivaldeltagere, samt om der kan identificeres organisatoriske tiltag, der kan mindske omfanget af grænseoverskridende adfærd på festivaler.

Liste med betegnelser

Roskilde Festival er en sociologisk have – et mini-samfund i samfundet. Det betyder, at man på festivalen kan opleve og undersøge fænomener såsom grænseoverskridende adfærd, som også findes i det omkringliggende samfund, men som viser sig i koncentreret form i løbet af de otte dage, festivalen finder sted. Men at Roskilde Festival er sit eget bysamfund (Danmarks fjerdestørste by med 130.000 'indbyggere'), betyder også, at der findes en masse stednavne for at kunne finde rundt i de forskellige bydele eller områder. Og som de fleste (hvis ikke alle) nok har prøvet, når man sætter sin fod et nyt sted, så er stednavne ikke altid selvindlysende. Og det bliver ingenlunde nemmere af, at 'indfødte' typisk gør sig i forkortelser og slangudtryk, så samme sted kan være kendt under flere betegnelser. For at gøre navigationen i nærværende rapport lettere, har vi samlet en liste med de betegnelser, der forekommer i rapporten. Der er ikke kun tale om stednavne; vi har også inkluderet forklaringer af aktiviteter og andre lokale fænomener, som festivaldeltagere henviser til sådan lidt henkastet, men som ikke nødvendigvis giver samme intuitive forståelse for folk udefra. Listen fremstår i alfabetisk rækkefølge og er ikke fuldt udtømmende, da vi kun har det med, som har direkte relevans for rapporten. I forlængelse af nedenstående liste over betegnelser har vi indsat et kort over Roskilde Festival 2019 for at give et overblik over de forskellige steder på festivalen, som der henvises til i interviewmaterialet. Kortet indgår også som en del af metodeafsnittet med afmærkning af de områder, hvor interviewdataene er indsamlet.

Backstage Village – et backstageområde ved hovedscenen, Orange Scene, hvor der kun er adgang for personer med en bestemt type armbånd, typisk frivillige, folk fra musikbranchen og med akkreditering (pressen og andre medier). Stedet omtales derfor også som mediebyen og udgør et lukket område inde på festivalpladsen, hvorfra festivalledelsen som regel også arbejder i midlertidige container-kontorer.

Bay Watch – leg, typisk i forbindelse med ølbøwing, hvor spillerne skal give et klask i røven, hvis en for legen fremmed person tilfældigt passerer ind over banen, hvor der spilles ølbøwing.

C – område vest for festivalpladsen og syd for West City, hvor den første del af området er almindelig camping, mens den resterende halvdel længst mod syd er en del af Clean Out Loud. Området ligger desuden op til en togbane, der adskiller hele den vestlige del af campingområdet fra festivalpladsen og den øvrige campingplads. Mens Roskilde Festival finder sted, opretter DSB en midlertidig togstation på strækningen med afgang til og fra Roskilde Station. C er desuden synligt ved at være placeret tæt på en vindmølle.

Campingområde/-plads – det område, hvor deltagerne bor under festivalen. Området ligger op til, men er adskilt fra, festivalbyen/-pladsen og er det første, der åbner med fire

såkaldte opvarmningsdage op til, at festivalbyen/-pladsen med sine otte scener åbner. Mens langt størstedelen bor i teltlejr (camps), findes der også områder, hvor deltagerne for eksempel bor i egne campingvogne eller i tilstødende offentlige bygninger (for eksempel et idrætscenter), hvis lokaler gerne tilbydes til frivillige på festivalen. Campingpladsen er opdelt i en række delområder med hver sin betegnelse.

Camp Unicorny – camp/lejr beliggende i Dream City og organiseret af LGBT+ (lesbiske, bøsser, biseksuelle og transkønnede) Ungdom, som udgangspunkt til og for festivaldeltagere med minoritetsstatus på baggrund af køn og seksualitet.

Clean Out Loud (COL) – campingområde, hvor der – som navnet antyder – gerne må være larm i form af musik og fester, men hvor der samtidig er fokus på at holde området rent. Renlighold af området sker både løbende og efter endt festival ud fra et bæredygtighedsprincip. Deltagere skal søge om at få en plads, der til gengæld er sikret, men altså mod at deltagerne forpligter sig på at være en del af en række bæredygtighedsinitiativer.

Dream City – område på campingpladsen (se H på kortet), hvor deltagere søger om plads, og hvor der ligger lejre/camps, der bygger konstruktioner i perioden op til festivalen. Der ligger også lejre, der ikke bygger noget, men som i stedet afholder offentlige events og på den måde bidrager til både området og de øvrige deltagere på festivalen, for eksempel et årligt nøgenløb.

East City – campingpladsen er inddelt i tre overordnede områder, hvoraf East City er ét. De to andre områder er West City og Central Park. East City er samtidig betegnelsen for det område i den østlige del af camping, hvor der findes madboder, pantstationer, merchandise osv.

F – et campingområde, der ligger helt op til hegnet, der markerer hovedindgangen til festivalpladsen. F er dermed også det mest centrale sted at slå lejr og har en stor gennemstrømning af deltagere på vej til og fra festivalpladsen. Pladserne fordeles ved indløb efter et først til mølle-princip på den første af opvarmningsdagene. I 2019 var F opdelt i en vest- og en øst-sektion på hver sin side af Central Park, der ligesom East (og West) City er et område med detailhandel.

Food Court – madområde inde på festivalpladsen, hvor en aflang hal huser forskellige madboder med tilhørende spisepladser både indendørs og udenfor.

Festivalby/-plads – det område, hvor selve festivalen med sine otte scener finder sted. Området er lukket i opvarmningsdagene, hvor der kun er adgang til campingpladsen.

G – campingområde sydvest for Dream City. Fordeles ligesom F ved indløb ud fra et først til mølle-princip, men ligger længere væk fra festivalpladsen.

Get a Tent – se under M og P.

Handicamp – særligt campingområde i nordvest med fokus på tilgængelighed, hvor deltagere med forskellige handicap kan bo, eventuelt sammen med en ledsager.

Hegnet – med hegnet menes der oftest den indhegning, der markerer grænsen mellem festival- og campingpladsen. Der tales dog også nogle gange om hegnet eller om at vælte hegnet i forbindelse med den begivenhed, der markerer starten på opvarmningsdagene, hvor tusindvis af festivalgæster løber i flok ind på campingområdet for at slå lejr. I de tilfælde, hvor der bliver talt om at tisse i hegnet, er det indhegningen ind til festivalpladsen, der refereres til.

Hydration Zone – et nyt tiltag på Roskilde Festival 2019, hvor et lille område, centralt beliggende i den østlige del af campingpladsen, er gjort til en alkoholfri zone, hvor der kun sælges og indtages ikke-alkoholiske drikke.

J – også kendt som Silent & Clean (S&C), hvor der, foruden at blive ryddet op af deltagerne selv, også er ro fra klokken 22:00 til 10:00, da det i det tidsrum er forbudt at spille musik fra anlæg. Området fordeles ved pladsreservation.

L – campingområde øst for F. Fordeles tilfældigt ved indløb. Grænser i den nordligste del op til festivalpladsen og i den sydligste del til Silent & Clean.

Leave No Trace (LNT) – såkaldt special camping, hvor pladserne reserveres på forhånd. Ligger i nordvest over for Handicamp. Området har fokus på bæredygtighed og samskabelse, og det forventes, at deltagere, der bor i LNT, bidrager til fællesskabet på en måde, de selv er med til at definere. Det kunne for eksempel være i form af en hjemmelavet vindturbine i miniformat, der kan lade højtalere og mobiltelefoner op med vedvarende energi (som vi blev præsenteret for i et af vores interviews). Som navnet også indikerer, forventes området at blive efterladt uden spor af, at der har været en festival eller andre menneskelige aftryk.

M – særligt campingområde i øst, som ligger isoleret og beskyttet ved ikke at have nogen gennemgang for uvedkommende. Her kan deltagere inden festivalen bestille et telt, der allerede er sat op til dem, når de ankommer. Det er også muligt at booke mere luksuriøs overnatning i form af for eksempel små telthuse, der er hævet over jorden.

Medieby – se Backstage Village.

Moshpit – et område, hvor en gruppe koncertgængere hopper ind i hinanden på en voldsom måde. Det at moshe eller moshpitting er altså at danse og hoppe voldsomt rundt til en koncert. En moshpit kan opstå organisk til en koncert eller fest, men moshpit eller 'pitten' refererer i en Roskilde-sammenhæng også til et dedikeret og afgrænset område foran Orange Scene, hvor det er tilladt at moshe, og hvor moshpitting må forventes at finde sted.

N – en blanding af normal og specialcamping længst mod øst, hvor nogle pladser fordeles ved indløb, mens andre pladser tilbydes som et 'get-a-camp'-koncept, hvor man inden festivalen betaler sig fra, at der står en camp klar til én med opslåede telte.

Opvarmningsdage – Roskilde Festival varer i alt i otte dage, hvoraf de fire første er kendt som opvarmningsdagene, fordi der kun er adgang til campingområdet. Hvor campingområdet åbner en lørdag, åbner festivalpladsen først den efterfølgende onsdag og fire dage frem.

Orange Feeling – følelsen af at være på Roskilde Festival. Den tager sit navn efter den orange farve på kanvasset til hovedscenen, Orange Scene, og beskrives fra festivalens side som en særlig stemning og fornemmelse af samhørighed, frihed, åbenhed, sjov, kærlighed og fællesskab.

Orange Scene – hovedscenen på Roskilde Festival, hvis orangefarvede kanvas festivalen associeres med, når deltagere taler om 'the orange feeling'. Logoet for festivalen har også taget form efter denne scene.



Orange Scene (foto: Peter Troest)

Orange Together – kampagnenavn på Roskilde Festivals mangeårige indsats mod krænkende og grænseoverskridende adfærd. Kampagnen består af en række initiativer, herunder undersøgelser, oplysningskampagner og dialogarbejde. Kortspillet, som nogle af de interviewede i rapporten refererer til, er et eksempel på dialogarbejde, der fandt sted, samtidig med at vi foretog vores interviews.

P – også kaldet Settle’n Share, hvor deltagere ansøger om plads og skal dele med andre deltagere i området ved for eksempel at holde rent – også hos naboen – samt ved at udvikle events og koncepter, der involverer og inviterer andre til at være med. Dele af P er et ’get a place’-område, svarende til ’get a tent’, men hvor det kun er pladsen, der er reserveret, hvorfor deltagerne skal medbringe egne telte. Fælles for hele område P er, at det ligger længst mod sydøst og derfor så langt fra festivalpladsen, som man kan komme. Det tager cirka 20 minutter at gå fra P til festivalpladsen.

Rating – en aktivitet, der foregår i campingområderne, hvor primært grupper af drenge og unge mænd rater, det vil sige scorer eller bedømmer, udseendet på kvinder, der går tilfældigt forbi. Ratingen kan for eksempel ske ud fra en 1-10-skala med en vurdering af, hvor lækker kvinden er. I nogle tilfælde annonceres en kvindes score højtlydt, så hun og andre forbipasserende kan høre det.

Settle’n Share – se under P.

Silent & Clean (S&C) – områder længst mod syd omkring en badesø, hvor K ligger nord for søen, mens J ligger syd og vest for den. Se under J.

Tigermis – leg, der er vidt udbredt i campingområderne, og som gerne er en del af ølbowlingspillet. Hvis festivalgæster, der ikke er en del af ølbowlingspillet, passerer ind over ølbowlingsbanen, kan dommeren vælge at råbe ’tigermis’, hvorefter spillerne kæmper om at være først til at takle den pågældende person. Da der ikke er plads til at spille ølbowling inde i lejrene, fordi teltene står tæt, foregår ølbowling ude på de fælles stierarealer, hvilket er grunden til, at festivalgæster, der ellers ikke er en del af spillet, kan blive nødt til at krydse banen og altså dermed alligevel blive involveret i det ved at blive ’tigermisset’.

Volunteer Camping – også kendt som medarbejdercamping, er en overnatningsmulighed for frivillige med adgang til særlige faciliteter som bad og toilet. Området udgør grænsen for festivalen længst mod vest (se Y og Z på kortet) og ligger ved et idrætscen-ter.

Volunteers’ Village (VV) – et lukket område i udkanten af festivalpladsen, hvor der kun er adgang for frivillige, svarende til godt 30.000 ud af de i alt 130.000 deltagere på festi-

valen. Området tilbyder fornødenheder som gratis kaffe og saftvand samt anden mad og drikke til nedsat pris. Der er også afslapningsområder med tilbud om for eksempel massage og yoga, og der afholdes derudover særkoncerter.

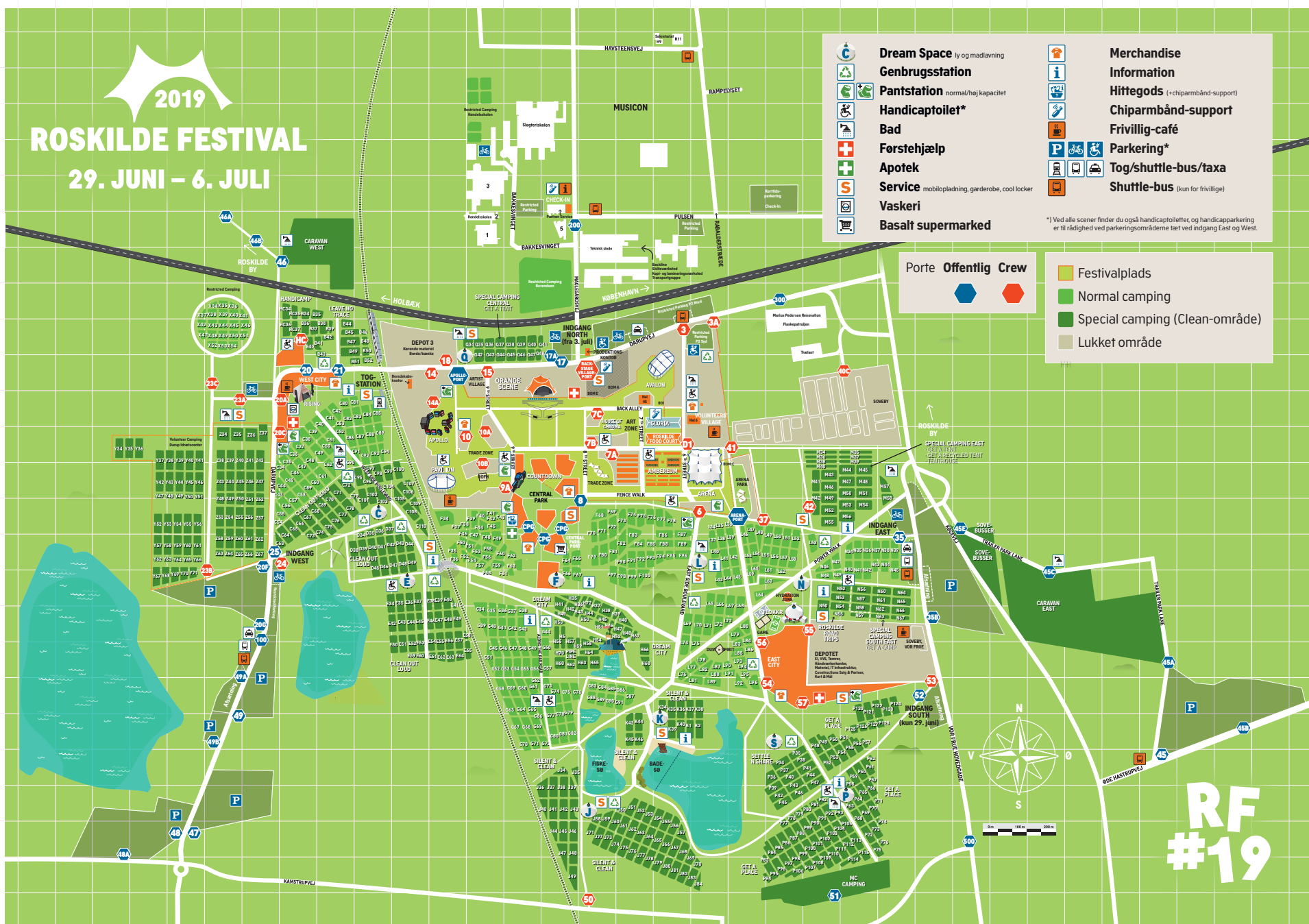
Ølbowling – udbredt drukkspil, der kan observeres overalt på campingpladsen. Det findes i flere udgaver med en række forskellige tillægsaktiviteter (se Bay Watch og Tigermis), men består i sin grundform af fem deltagere, hvor fire sidder parvist over for hinanden, mens én er på sidelinjen som dommer. For hvert af de to hold placeres en øl mellem de inderste stoleben. Spillet går ud på at vælte det modsatte holds øl med en bold. Det hold, hvis øl væltes, skal drikke øllen. Den tomme øl kan derefter kastes ud på banen som en slags forhindring, der, afhængigt af regelsættet, også kan udløse straffåre, hvis den rammes. Hver gang man vælter det modsatte holds øl, får man point, og der spilles op til et antal point, der er aftalt på forhånd.



1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
X

2019 ROSKILDE FESTIVAL 29. JUNI – 6. JULI



	Dream Space ly og madlavning		Merchandise
	Genbrugsstation		Information
	Pantstation normal/hej kapacitet		Hittegods (+chiparmbånd-support)
	Handicaptoilet*		Chiparmbånd-support
	Bad		Frivillig-café
	Førstehjælp		Parkering*
	Apotek		Tog/shuttle-bus/taxa
	Service mobiloplading, garderobe, cool locker		Shuttle-bus (kun for frivillige)
	Vaskeri		
	Basalt supermarked		

* Ved alle scener finder du også handicaptoiletter, og handicapparkering er til rådighed ved parkeringsområder tæt ved indgang East og West.

Porte	Offentlig	Crew

Festivalplads
Normal camping
Special camping (Clean-område)
Lukket område

Kort over Roskilde Festival 2019

1. Indledning

Med udgangspunkt i en flerårig interesse for publikumssikkerhed og diversitet på Roskilde Festival præsenterede vi i foråret 2019 festivalens ledelse for et forslag til et feltstudie af grænseoverskridende adfærd på årets festival. På et møde med Karen Andersen, der dengang var festivalens projektansvarlige for området, blev det efterfølgende aftalt, at vi skulle udarbejde og fremsende et forslag til design af et studie, der kunne berige begge parter med ny indsigt i grænseoverskridende adfærd blandt deltagerne på Roskilde Festival. I denne rapport samler vi op på undersøgelsen af festivaldeltagerne (gæster og frivillige) attitude og holdninger til samt oplevelser og erfaringer med grænseoverskridende adfærd. Som en del heraf afdækker vi også, i hvilket omfang deltagerne på Roskilde Festival 2019 var bevidste om de initiativer, som festivalen havde iværksat for at sætte fokus på og forebygge grænseoverskridende adfærd på festivalen – og hvad de, deltagerne, mente om tiltagene. Studiet stillede således to sæt af spørgsmål:

- i *Hvilke former for adfærd betragter festivaldeltagerne som grænseoverskridende? I hvilket omfang har de henholdsvis selv været udsat for grænseoverskridende adfærd og/eller udstillet adfærd, der kunne virke grænseoverskridende på andre festivaldeltagere?*
- ii *I hvilket omfang har festivaldeltagerne kendskab til og viden om Roskilde Festivals indsatser vedrørende grænseoverskridende adfærd, herunder lyd og affald?*

Det første sæt af spørgsmål indikerer, at vi anlagde en overvejende *induktiv* tilgang i vores undersøgelse af grænseoverskridende adfærd på festivalen. Det betød, at vi afdækkede, hvilke former for adfærd festivaldeltagerne oplevede som grænseoverskridende, frem for at tage udgangspunkt i én eller flere eksisterende definitioner af grænseoverskridende adfærd. Dette skete, vel vidende at studiet formodentlig ikke ville producere en hverken entydig eller endegyldig liste over alle de former for grænseoverskridende adfærd, der forekommer på Roskilde Festival. Det skal dog bemærkes, at vi indledningsvis havde en formodning om, at grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival kunne inddeles i tre overordnede kategorier, nemlig overskridelser af kropslige, herunder seksuelle, grænser, samt grænseoverskridende adfærd i relation til håndtering af affald/skrald og lyd/larm/støj.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at studiet *ikke* giver en kvantitativ indsigt i omfanget af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival. Her henviser vi til og trækker selv på tidligere interne undersøgelser foretaget af festivalen selv samt til den undersøgelse af tryk og utryk på Roskilde Festival, som i 2019 blev gennemført af en forskergruppe fra Syddansk Universitet (Holse et al., 2019). Som beskrevet i indledningen ovenfor tilbyder vi med nærværende studie et *kvalitativt* indblik i grænseoverskridende adfærd som fænomen på Roskilde Festival. Der er med andre ord tale om et blik

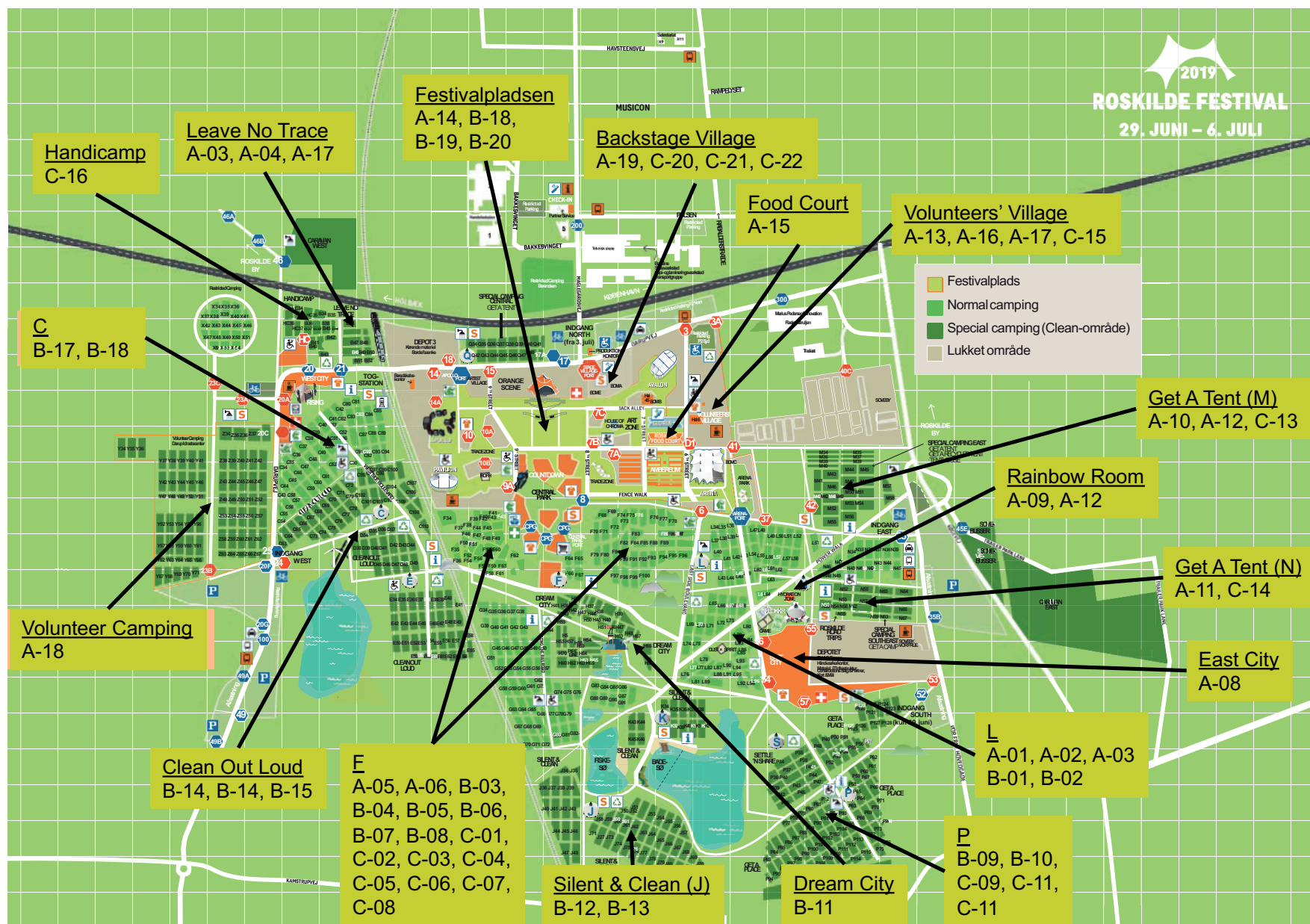
i dybden snarere end i bredden, hvilket vil sige, at rapporten giver blik for forskellige forståelser og opfattelser af fænomenet grænseoverskridende adfærd med det formål for øje at kvalificere forebyggende interventioner.

2. Metode

De empiriske data, der ligger til grund for de analyser, der præsenteres i rapporten, blev indsamlet på Roskilde Festival fra den 1. til og med den 5. juli 2019. Dataindsamlingen skete via etnografisk inspirerede semistrukturerede samtaleinterviews med grupper af festivaldeltagere. Under interviewene blev interviewpersonerne guidet igennem en række foruddefinerede emner på en sådan måde, at de fik mulighed for at uddybe emneområder og aspekter, der var væsentlige for dem (Jaimangal-Jones, 2015). For at sikre så bred repræsentation som muligt blev de interviewede festivaldeltagere kontaktet på festivalens campingområde, på festivalpladsen, i mediebyen og på frivilligområderne. Der blev indsamlet data i både de dele af campingområdet, hvor pladserne fordeles ved indløb (for eksempel F og L), og dér, hvor deltagerne på forhånd havde booket en bestemt plads (for eksempel Leave No Trace – LNT og Silent and Clean – S&C).

I bilag A findes en oversigt over samtlige interviews med angivelser af, hvor de enkelte interviews fandt sted. Vi medtog forskellige grupper i dataindsamlingen, for eksempel både 'kvindelejlre' og 'mandeplejlre' såvel som blandede lejlre. Vi bestræbte os også på at interviewe både førstegangsdeltagere og gengangere. I den forbindelse anvendte vi anslået alder, henholdsvis 20 år eller yngre og 25 år eller ældre, som proxy herfor, når mulige interviewpersoner blev kontaktet. Endelig gennemførte vi et mindre antal interviews med internationale/ikke-dansktalende festivaldeltagere og bestræbte os derudover på at inkludere forskellige minoritetsgrupper ved for eksempel at foretage interviews i områder som Handicamp og Rainbow Room, hvor vi i sidstnævnte tilfælde vurderer at have talt med blandt andre seksuelle minoriteter og kønsidentitetsminoriteter, dog uden at have spurgt direkte ind til dette af hensyn til GDPR.

Inden festivalens start udviklede vi en to-siders interviewguide, der blev testet på et mindre antal personer, der alle matchede målgruppen, det vil sige personer i alderen 16-25 år, der havde købt billet til årets Roskilde Festival. De regulære interviews på Roskilde Festival fandt sted i tidsrummet mellem kl. 12:00 og 16:00, de fleste havde en varighed på mellem 15 og 45 minutter. Den samlede varighed af de i alt 61 interviews er 20 timer og 4 minutter. De 61 interviews blev suppleret med etnografiske observationer om den lokalitet, hvor de fandt sted. Det skete helt konkret ved, at interviewerne umiddelbart efter interviewene optog sekvenser, hvor de beskrev og reflekterede over den empiriske kontekst, som et interview havde fundet sted i. Desuden dokumenterede Mor-



Kort over Roskilde Festival 2019 med angivelse af lokationer for interviews.

ten Thanning Vendelø de forskellige campingområder generelt (ikke nogen specifik camp) ved at tage billeder til brug i forbindelse med den efterfølgende behandling og analyse af data.

Inden dagens interviewarbejde begyndte, og efter at det var afsluttet, blev der afholdt henholdsvis briefing og debriefing for interviewerne. Formålet hermed var at koordinere, hvem der den pågældende dag ville interviewe på hvilke dele af festivalområdet, samt at udveksle idéer til håndtering af svære interviewsituationer og afstemme mindre justeringer af interviewguiden. Interviewene blev gennemført af tre hold af to interviewere, der alle havde erfaring med at gennemføre kvalitative forskningsinterviews samt havde et vist forhåndskendskab til emnet, enten direkte eller indirekte ved tidligere at have beskæftiget sig med relaterede emner såsom chikane, ligestilling, mangfoldighed og inklusion. Interviewernes forudgående erfaringer med kvalitative forskningsinterviews sikrede, at interviewerne efterlevede de etiske standarder for kvalitativ dataindsamling og bidrog til størst mulig ensartethed på tværs af interviewene. For yderligere at eliminere bias fra interviewernes side sørgede vi for, at alle tre hold kom rundt i de forskellige festivalområder, hvilket fremgår af kortet nedenfor, hvorpå vi har markeret de steder, interviewene blev gennemført. Desuden fandt vi, at det var hensigtsmæssigt at bruge interviewere, der aldersmæssigt ikke adskilte sig meget fra de festivaldeltagere, der skulle interviewes. Derfor gennemførte Morten Thanning Vendelø ikke interviews, men var i stedet standby på festivalområdet som ressourceperson og backup for interviewerne i de tidsrum, hvor der blev interviewet.

Kombinationen af to personer, der interviewede grupper af festivaldeltagere, havde den fordel, at den ikke-spørgende interviewer undervejs kunne reflektere over interviewets indhold og udvikling samt formulere opfølgende spørgsmål. Desuden stimulerede svar fra en interviewperson andre i interviewgruppen til refleksion over de stillede spørgsmål, hvilket resulterede i kollektive refleksioner over de problematikker, der blev rejst af interviewerne. Når man tager i betragtning, at vi undersøgte, hvad der for nogen kan forventes at være et ømtåleligt eller tabubelagt emne, som det kan være svært at tale om, og som derfor ofte undersøges gennem spørgeskemaundersøgelser (Spector, 1997), så er de indsamlede empiriske data overraskende rige på lange, uddybende beskrivelser af grænseoverskridende adfærd. Det gjorde til gengæld, at samtalerne til tider kunne blive følelsesmæssigt overvældende for de interviewede, når de fortalte og dermed genfremkaldte situationer, hvor de havde været udsat for grænseoverskridende adfærd. Her vil vi argumentere for det forskningsetisk forsvarlige i at være fysisk til stede ansigt til ansigt med interviewpersonen, så denne ikke stod alene tilbage efter at have fortalt om sine oplevelser, som det ville have været tilfældet med et anonymt spørgeskema. Foruden at sikre sig, at alle var 'OK' efter endt interview, havde interviewerne mulighed for at henvise til relevante ressourcepersoner på festivalen, hvis de mente, at det var nødvendigt.

Udvælgelsen af interviewpersoner skete på baggrund af en vurdering af, hvorvidt en given gruppe var *interviewbar*. Hvilket interviewerne måtte vurdere på stedet ud fra et skøn om, hvorvidt den pågældende gruppe var kontaktbar og nærværende nok til et interview af en halv times varighed. Med andre ord blev festivaldeltagere selekteret fra, hvis de enten hoppede rundt og var midt i en øl-bong eller virkede for søve til at deltage. I nogle tilfælde blev der indledt interviews med personer, der umiddelbart havde vist interesse for at deltage, men som undervejs blev klar over, at de for eksempel var for trætte og tømmermændsramte til at kunne svare på alle spørgsmålene. I andre tilfælde blev et interview afbrudt, fordi interviewpersonerne kom i tanke om en koncert, de skulle nå til. Flere interviews udviklede sig dynamisk, fordi venner til de interviewede returnerede til lejren og blev inddraget i samtalen. Udvælgelsen af interviewpersoner på stedet havde den fordel, at svarene oftest blev mere umiddelbare, fordi interviewpersonerne *ikke* havde haft mulighed for at forberede deres svar på forhånd. Samtidig satte interviewsamtalerne i en del tilfælde skub i efterrefleksioner over egen og andres adfærd, fordi interviewemnet om grænseoverskridende adfærd blev bragt på banen i festivalkonteksten. Det skal bemærkes, at samtlige interviewede til dette studie uden videre kunne forholde sig til fænomenet grænseoverskridende adfærd. Nogen i større omfang end andre, men ingen havde problemer med at relatere til det, og langt de fleste kunne, uanset køn og antal gange på Roskilde Festival, komme med flere alsidige eksempler på grænseoverskridende adfærd, som de selv og deres venner havde oplevet på festivalen.

For at undgå at *prime* interviewpersonerne blev der i første omgang spurgt åbent ind til deres opfattelse af grænseoverskridende adfærd på festivalen. I nogle tilfælde valgte interviewerne at inspirere med eksempler såsom larmende naboskab, tilråb efter forbipasserende, uønskede tilnærmelser af seksuel karakter, manglende oprydning og tilsvarende for at foregribe et eventuelt *availability bias* (Kahneman, 2011), hvor der svares ud fra, hvad der er 'frisk i erindring' (hvad der øjeblikkeligt er tilgængeligt) på bekostning af andet af relevans, hvor hukommelsen måske skal hjælpes på vej. Som festivalen skred frem, kunne interviewerne også – hen mod slutningen af et interview – benytte sig af eksempler fra den igangværende festival med henblik på at have et fælles og mere konkret udgangspunkt at spørge ind til. Et sådant eksempel var et telt, hvorpå en drengelejr havde spraymalet ordet 'voldtægtstelt', hvilket mange var bekendt med, fordi et billede af det var gået viralt på de sociale medier. Det specifikke eksempel med 'voldtægtsteltet' vender vi tilbage til i analysen, men rent metodisk er det værd at bemærke, at det blev instrumentelt for nogle gange at genåbne og nuancere interviewene. Ligeledes viste det sig i mange tilfælde at være befordrende at tilføje et perspektiverende spørgsmål til interviewguiden. Det skete ud fra en fornemmelse af, at der skete en vis *normalisering* af grænseoverskridende adfærd i festivalkonteksten, hvorfor det at spørge ind til samme eller lignende adfærd i andre sammenhænge gav mulighed for at udfolde en række komplekse forhold i stedet for blot at falde tilbage til den tilbagevendende formulering om, at "det' jo Roskilde".



'Voldtægtstelt', Roskilde Festival 2019 (privatfoto).

Det tidslige aspekt gjorde sig også gældende for den intervention, der fandt sted i interviewene, hvor selve samtalen om grænseoverskridende adfærd satte skub i de interviewedes minder og erfaringer med det grænseoverskridende. Under et interview med tre venner i en camp i J beskrev den ene kvinde, hvilke minder og oplevelser interviewsamtalen fremkaldte hos hende:

Nu, hvor vi ligesom sidder og taler om alt det her, så er der mange sådan minder og oplevelser, der kommer op, når vi lige sådan sidder og snakker om det. Men jeg synes ikke, man tænker over det normalt så meget. Også fordi, som du lige sagde, vi har ikke sådan oplevet noget virkelig slemt i år (...) [Men] når vi sidder og snakker om det, så er det sådan: "Nå ja, der var jo også den gang". "Ej, og så oplevede jeg også det." Jeg tror også, apropos tolerance, da jeg var yngre, dér oplevede jeg måske også, at jeg ikke helt kunne sætte ord på, at det,

jeg oplevede, var grænseoverskridende (B-13, J, kvinde, 26 år, fem gange på Roskilde Festival).

I mange tilfælde blev interviewsamtalen et tiltrængt rum for personer og grupper i den enkelte camp til at få talt om grænseoverskridende hændelser, som de ikke havde været opmærksomme på før. Halvvejs inde i ovennævnte interview kom der for eksempel to veninder tilbage til lejren. De blev kort introduceret til interviewets formål, hvorefter den ene kvinde hurtigt så sit snit til at fortælle om en hændelse aftenen forinden. Hun fortalte om en fælles ven, *"der havde været fucking irriterende og taget hende på røven og brysterne i går aftes"*, også selvom hun blev ved med at sige, at han skulle lade være. Så selve interviewet blev i dette tilfælde en anledning for den pågældende vennegruppe til at få talt om en grænseoverskridende situation, som ikke alle havde været opmærksomme på aftenen forinden.

2.1 Behandling og analyse af data

Samtlige 61 interviews blev optaget og overført til et sikret dataarkiv samme dag, som interviewene fandt sted. Efter festivalen blev essensen af interviewene udskrevet, hvilket resulterede i et datamateriale på i alt 717 sider, det vil sige i snit lidt færre end 12 siders interviewnoter per interview. Desuden blev der tilføjet noter fra de etnografiske observationer, som interviewerne lavede umiddelbart efter hvert interview. Af etiske årsager er de indsamlede data i øvrigt udelukkende blevet behandlet og analyseret af personer, der var involveret i indsamlingen af de empiriske data.

Citater fra interviewpersoner, som indgår i rapportens analyseafsnit, fremstår uredigerede og er gengivet ordret for at være tro mod det, der blev sagt, samt for at sikre gennemsigthed i forhold til vores tolkninger af det sagte. Samtidig reflekterer de uredigerede citater med deres ufuldstændige sætninger, afbrydelser, spørgende svar og så videre den kaotiske virkelighed på festivalen og således også vilkårene for de gennemførte interviews. I forbindelse med hvert citat er der angivet et interviewnummer (A, B eller C, efterfulgt af et tal), så det er muligt at placere interviewet på festivalkortet. Lokationen oplyses også i forlængelse af de respektive citater, efterfulgt af informationer om antal personer, der indgår i interviewet, deres køn, alder, samt hvor mange gange de har været på Roskilde Festival.

Dataanalysen var inddelt i to faser, hvoraf den første bedst karakteriseres som induktiv og åben. Den var drevet af det empiriske spørgsmål: *Hvilke former for adfærd betragter festivaldeltagerne som grænseoverskridende?* Mens den anden fase fulgte en *abduktiv* tilgang, hvor vi bevægede os frem og tilbage mellem tætte genlæsninger af de empiriske data og teori (Dubois & Gadde, 2002).

I den første fase identificerede vi de interviewede festivaldeltageres definitioner og oplevelser af og med grænseoverskridende adfærd på festivalen. Vi gennemgik samtlige interviews, identificerede passager, hvor de interviewede festivaldeltagere beskrev grænseoverskridende adfærd, og organiserede disse i datatabeller. Efterhånden som analysearbejdet skred frem, udkrystalliserede der sig en række underkategorier af grænseoverskridende adfærd, for eksempel tyveri af ejendele og umotiveret indtrængen i personlige/private rum. Dette gav anledning til en yderligere underinddeling i datatabellerne af fænomenet grænseoverskridende adfærd. Vi blev også opmærksomme på, at grænseoverskridende adfærd er et foranderligt og flydende fænomen, hvilket betød, at der var behov for at skelne mellem de forskellige processer, der leder til forandringer i festivaldeltageres opfattelse af fænomenet, for eksempel efterrationalisering efter hjemkomst fra festivalen.

I den anden fase begyndte vi at koble indsigterne fra den induktivt drevne analyse med forskellige teoretiske tilgangsvinkler for derigennem at udvikle stærkere analyser af grænseoverskridende adfærd på festivalen. Et eksempel på en sådan kobling er, at vi kiggede nærmere på, hvorfor det på festivalen kan være svært for festivaldeltagere at afslå invitationer til deltagelse i en traditionel festivalaktivitet som øl-bong, hvis man ikke har lyst; eller have mulighed for at reagere negativt på sexistiske tilråb fra en lejr, som man passerer på sin vej gennem campingområderne. En mulig forklaring er, at der er sket en *ritualisering* af festivalaktiviteter og tilråb, som betyder, at disse er blevet tæt forbundne med det at deltage i festivalen. De er med andre ord blevet helt legitime på festivalen, samtidig med at det er blevet illegitimt at sige fra over for dem, fordi det jo 'bare' handler om at slå sig løs og have det sjovt på festivalen. Vi begyndte derfor at inddrage teori, der kunne hjælpe os med at belyse, hvordan adfærd ritualiseres og fastholdes i en festivalkontekst. Et tilsvarende eksempel på en sådan kobling opstod ud af, særligt kvinders, erfaringer med grænseoverskridende adfærd, som gav anledning til en efterfølgende skærpet opmærksomhed på omgivelserne. Det ledte os på sporet af en mulig teoretisk forklaring i et begreb om *affektivt* (følelsesmæssigt) *alarmberedskab*.

3. En karakteristik af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival

I denne del af rapporten afdækker vi dels festivaldeltageres forståelse af grænseoverskridende adfærd og dels, hvilken bevidsthed der eksisterer blandt deltagerne om igangværende indsatser på området, samt hvordan deltagerne responderer herpå i form af meningsdannelse og reaktioner.

På Roskilde Festival antager fænomenet grænseoverskridende adfærd mange former. Der er for eksempel tale om *tyveri af personlige ejendele*, *indbrud i telte* (herunder at telte bliver skåret op), *larm og støj i form af musik*, der bliver afspillet midt om natten eller tidlig morgen, som gentages i det uendelige, eller hvor det opleves, at der skrues unødigt højt op for volumen. *Ufrivillig inddragelse i andre festivaldeltageres lege og aktiviteter*, for eksempel 'tigermis' eller *omvendt samtykke*, hvor man kysser først og spørger om lov bagefter eller måske slet ikke, beskrives også som grænseoverskridende af mange. *Overskridelse af sproglige grænser* forekommer eksempelvis i form af *tilråb med seksuelle undertoner* (catcalling og rating af kvinders udseende) og lignende invitationer skrevet og malet på telte, for eksempel 'voldtægtstelt' eller 'pik søges'. En anden form for grænseoverskridende adfærd vedrører *overskridelse af kropslige grænser*. Dette forekommer mange forskellige steder på festivalen, for eksempel kan yngre mænd opleve, at andre mænd gramser på dem eller står og gnider sig op ad dem under koncerter.

Det er også værd at fremhæve, at de interviewede har forskellige oplevelser med grænseoverskridende adfærd, ofte afhængigt af for eksempel køn, seksualitet og alder og i forhold til, hvor på festivalens campingområde de bor samt relationen til den/dem, de oplever udviser den grænseoverskridende adfærd. I interviews med festivalgængere, der nu er ældre end midten af 20'erne, viste det sig, at deres oplevelser af grænseoverskridende adfærd ofte havde ændret sig retrospektivt. Grænsen for, hvad de fandt sig i angående seksuelle tilnærmelser, støj og skrald, havde flyttet sig i takt med de erfaringer, de havde gjort sig med grænseoverskridende adfærd. Herved kan opfattelser af grænseoverskridende adfærd anskues som *flydende* og *foranderlige* over tid. Ligeledes knytter festivaldeltageres forståelser af det grænseoverskridende sig til deres forudgående kendskab og forventninger til festivaloplevelsen. Hertil kommer deres forudgående kendskab til for eksempel #Metoo og lignende bevægelser, og hvorvidt de havde kendskab til Roskilde Festivals kampagnetiltag på området – eksempelvis Orange Together. Generelt må det siges, at festivaldeltageres opmærksomhed på festivalens initiativer var forholdsvis sporadisk.



Festivaldeltagere i gang med dialogkortspillet fra Orange Together (foto: Marie Munkner)

I det følgende afsnit vil vi komme ind på deltagernes forskellige definitioner af det grænseoverskridende på festivalen. Herefter følger et afsnit, der uddybende forklarer det flydende og foranderlige i deltagernes forståelser af grænser. Efterfulgt af et afsnit om deltagernes håndtering af grænseoverskridende oplevelser og deres oplevelse af festivalens håndtering heraf.

3.1 Festivaldeltagernes definitioner af grænseoverskridende adfærd

Hovedparten af de interviewede associerer grænseoverskridende adfærd med overskridelse af seksuelle og kropslige grænser, der også ofte knytter sig til en kønnet forståelse af, at kvinder i modsætning til mænd bliver udsat for grænseoverskridende adfærd. Hvad angår sexistiske tilråb og frygten for at blive udsat for seksuelt grænseoverskridende adfærd, kan vi af interviewmaterialet se den kønnede dimension, hvor kvinder langt hyppigere føler sig udsat og/eller får deres grænser overskredet. Det skal dog understre-

ges, at det ikke er ensbetydende med, at det udelukkende er kvinder, der oplever seksuelt grænseoverskridende adfærd på festivalen. Af interviewene fremgår flere eksempler på, at mænd oplever at blive seksuelt udnyttet af kvinder, og eksempler på mænd, der efter en one-night stand med kvinder har fortrudt. Og et større antal af de interviewede mænd har oplevelser med at blive gramset på af andre mænd og kvinder, for eksempel under koncerter.

I interviewene har vi første- og andenhåndsbeskrivelser af 10 konkrete voldtægter/seksuelle overgreb samt tre voldtægtsforsøg (jf. den juridiske definition, da flere ikke selv var klar til at definere det som voldtægt). I et af interviewene var det i øvrigt første gang, vedkommende selv fik sat ord på det, hun havde gennemlevet med en 'voksen' mand, der manglede et sted at sove, og som havde udnyttet situationen til at tiltvinge sig sex med den interviewede og hendes veninde i deres telt, mens de var for fulde til at sige fra (A-04, kvinde, 29 år, LNT, tre gange på Roskilde Festival). De eksempler på voldtægt og forsøg herpå, som er beskrevet i interviewene, har det tilfældes, at de er *kontaktvoldtægter*. Det vil sige, at de to parter ikke kendte hinanden, men havde haft forudgående kontakt med hinanden. De havde for eksempel drukket øl sammen og/eller danset, og ofte var de selv gået med hen til et telt, hvor de enten fortrød undervejs eller først opdagede, at de var blevet seksuelt udnyttet, da de vågnede den efterfølgende morgen. At det oftest sker i telte (og i et enkelt tilfælde i en toiletbås), betyder, at andre festivaldeltagere har svært ved at opdage situationerne og gribe ind. I et tilfælde var det dog meget åbenlyst for andre. Her forsøgte en ung mand at komme væk fra en kvinde, der var meget insisterende i sit ønske om at have sex med ham, og hun formåede at hive hans bukser ned og give ham et blowjob foran alle i lejren, uden at nogen greb ind (episoden er omtalt af venner i C-05, F Øst, blandet gruppe på 8-9 personer, alle i start-20'erne, op til tre gange på Roskilde).

Derudover har vi indsamlet adskillige beretninger om oplevelser med festivaldeltagere, der blev kysset på, gramset på eller på anden vis fysisk berørt uden deres samtykke. I det hele taget synes der at herske det, der kan betegnes som *omvendt samtykke* på festivalen, hvor man kysser først og derefter afventer og ser, om det gik an. For festivaldeltagerne består det grænseoverskridende i, at de *ufrivilligt* inddrages i andres udlevelse af seksuelle lyster. Den ufrivillige inddragelse handler i høj grad også om inddragelse i andres lege, særligt druklege såsom *tigermis* (beskrives nærmere i afsnit 4.3 om ritualisering og leg) eller forventninger om, at enhver festivaldeltager altid er klar på at tømme en ølbong.

Menneskemængden og følelsen af ikke at kunne komme væk bliver også fremhævet som grænseoverskridende, både i indløbet til campingområdet og i stor stil til fester i Dream City og under koncerterne. I indløbet er det primært den voldelige og aggressive adfærd, det er grænseoverskridende ikke at kunne komme væk fra. Mens det til koncerter både

kan være det voldsomme ved ikke at kunne komme ud af en moshpit og i mange tilfælde seksuelle situationer som for eksempel en fremmeds hånd på røven til en koncert.



Indløb på Roskilde Festival, hvor 'de bedste pladser' går til dem, der kommer først (foto: Mick Friis)

De interviewede har samtidig mange andre definitioner på grænseoverskridende adfærd end den adfærd, der knytter sig til det kropslige og seksuelle. Herunder det grænseoverskridende i at bo i store mængder af affald og ødelagte ting i og omkring egen camp. Og tyveri af personlige ejendele. Her fremhæves det ofte, at det er selve fremgangsmåden, der er det mest grænseoverskridende og altså ikke nødvendigvis tyverierne i sig selv. Flere interviewede beskrev eksempler på indbrud i telte, hvor teltet blev skåret op med en kniv, mens vedkommende lå i teltet. For andre er det grænseoverskridende ved tyveri, at nogen har været inde i deres camp, på deres private 'matrikel'. Generelt blev teltet fremhævet som det eneste private rum på festivalen, og det bliver derfor oplevet af

mange som værende særligt grænseoverskridende, hvis andre for eksempel har taget øl, haft sex eller er faldet i søvn i deres telt.

For nogen er musikken i campingområderne grænseoverskridende, fordi den musik, der bliver spillet, kan være utryghedsskabende for de forbigående. Det kan være, når der bliver spillet *Pattesutter* eller *Suspect*, fordi de oplever, at musikken signalerer og opildner til en særligt grænseoverskridende adfærd i den pågældende lejr. På samme vis bliver graffiti på telte med citater som 'sut min pik' og 'pik søges' oplevet som utrygt og grænseoverskridende for nogle forbigående. For andre handler det grænseoverskridende ved musikken ikke om, *hvad* der bliver spillet, men *hvordan* det bliver spillet. Når der for eksempel på intet tidspunkt er mulighed for at få ro til at sove i otte døgn, fordi nogen bevidst spiller musik på ny for fulde drøn, lige som hele området endelig er gået i seng, eller når nabo lejren spiller den samme sang i flere timer i træk, for eksempel 'Skud ud'. Anden grænseoverskridende adfærd er, at en fremmed intenderet har skidt midt i ens lejr eller tisset op ad ens telt. Og nogle kvinder har oplevelser med, at forbigående har væltet dem, mens de sad og tissede, eller filmende, at de tissede i hegnet ind til festivalpladsen.

3.2 Grænseoverskridende adfærd som flydende og foranderligt

Roskilde Festival er i konstant bevægelse og forandrer sig løbende hen over de otte dage, festivalen varer. Mange af festivaldeltagerne er alkoholpåvirkede (og i nogle tilfælde også påvirket af andre rusmidler) fra tidlig morgen til langt ud på natten. Der opstår derfor masser af spontane handlinger i sjov, i leg, under fest, af kedsomhed, af lyst med videre, hvilket skaber et flydende, foranderligt og utilregneligt fest(ival)miljø. Herved bliver det uforudsigeligt, hvornår deltagerne potentielt møder grænseoverskridende adfærd, fordi det aldrig er til at vide, hvad der sker lidt længere nede ad stien eller fem minutter længere inde i festen. Det grænseoverskridende er paradoksalt set på samme tid allestedsnærværende og allestedsfraværende, fordi definitionerne afhænger af øjnene, der ser, samt den konkrete situation og relation, som kroppene, der mærker, indgår i.

I en del tilfælde var det svært for festivaldeltagerne overhovedet at bemærke, om deres egne og andres grænser blev overskredet. Nogle festivaldeltagere gav således udtryk for, at de er gået forbi situationer, hvor andres grænser tydeligvis blev overskredet, men fordi det sker som en del af festivalstemningen, har de ikke bemærket det, før de for eksempel ligger i deres telt om aftenen og har tid til at reflektere over det. I vores interviews findes der blandt andet eksempler på slåskampe, hvor det er svært at vide for andre, om det er sjov eller alvor – eller hvornår det går fra at være det ene til det andet. Og eksempler på situationer, hvor det er så godt som umuligt for andre at afgøre, hvorvidt den mand, der har en arm om en kvinde, rent faktisk er én, kvinden kender og har lyst til holder om sig. Den konstante foranderlighed betyder, at festivaldeltagerne kun sjældent får grebet ind i situationer, hvor de tror, de overværer, at andres grænser bliver overskre-

det. Den manglende indgriben bliver nemt en form for blåstempling af potentielt grænseoverskridende adfærd, fordi passiviteten er med til at skabe en stiltiende accept af de handlinger, der finder sted.

Det flydende og foranderlige i grænsedragning ses ved, at hvad der er grænseoverskridende for én person, ikke nødvendigvis er det for en anden og vice versa. Langt de fleste interviewede lader til at abonnere på en *subjektiv* forståelse af, hvad der er grænseoverskridende for dem selv og andre. Således var der, afhængigt af hvem vi spurgte, forskellige opfattelser af, hvad og hvornår noget kunne opleves som grænseoverskridende. Herved er opfattelserne af, hvad der er grænseoverskridende, subjektive og dermed relativistiske. Måske af den grund kom en festivaldeltager hurtigt frem til den gyldne regel om at behandle andre, som du gerne selv vil behandles, eller i negeret form: Gør ikke mod andre, hvad du ikke ønsker, de skal gøre mod dig (A-16, mand, 27 år, Volunteers' Village, flere gange på Roskilde Festival). Men denne regel bliver selvgendrivende, for hvis man behandler hinanden, som man gerne selv vil behandles, har man taget udgangspunkt i sin egen subjektive forståelse og ikke i den andens.

Alligevel kan det på tværs af interviewene observeres, hvordan der eksisterer overordnede fælles forståelser af, hvornår noget bliver grænseoverskridende. Denne er i høj grad bundet op på det kropslige og altså på kroppen som grænsemarkør for, hvornår andres adfærd bliver grænseoverskridende. I stedet for at tale om grænseoverskridende adfærd i relativ forstand giver det derfor bedre mening at tilgå fænomenet *relationelt*: Hvorvidt noget bliver oplevet og opfattet som grænseoverskridende, afhænger i mange tilfælde af situationen, konteksten og de implicerede parter. Med andre ord er festivaldeltagernes oplevelser af det grænseoverskridende *kontekstbestemt*, så dét, de opfatter som grænseoverskridende derhjemme, ikke nødvendigvis bliver opfattet som grænseoverskridende på festivalen. På lignende vis kan den lokale kontekst på festivalen influere, således at det grænseoverskridende kan opleves forskelligt, afhængigt af om det foregår 'hjemme' i egen lejr eller midt i en stor menneskemængde til en koncert. Og *situationsbestemt*, således at samme type handling, for eksempel at få et kram af en ven eller af en fremmed til en fest, situationelt kan føles vidt forskelligt og i nogle, men ikke i alle, tilfælde opleves som grænseoverskridende.

Endvidere kan det have betydning, hvor *trygge* festivaldeltagerne føler sig i en pågældende situation. Det kan derfor også have betydning, hvem de befinder sig sammen med, og om stedet på festivalen er velkendt for dem. Hvor disponeret for grænseoverskridende adfærd festivaldeltagerne oplevede at være, afhang altså også af, hvor på Roskilde Festival de fysisk befandt sig. Der kan for så vidt opleves *subkulturelle* forskelle mellem adfærd og miljø i campingområdet (som helhed), festivalpladsen og mediebyen. Og selve campingområdet kan i sig selv opleves som mange små subkulturer, alene dét, at hver lejr har sit eget lille, afgrænsede kulturelle fællesskab, og i det større hele er der

forskel på, hvordan campingkulturen tager sig ud i for eksempel LNT og G. Dette blev fremhævet af mange interviewede, både i forhold til hvordan og hvor vildt der bliver festet, og i måden, der ser ud med hensyn til mængden af skrald, smadrede pavilloner, campingstole og deslige. Hvis det grænseoverskridende for en deltager er knyttet til et bestemt område på festivalen, måske fordi området inviterer til en særlig adfærd, kan det for eksempel være, at vedkommende ikke længere deltager i indløb, men i stedet køber sig adgang til LNT. Der er også eksempler på deltagere, der fravælger bestemte koncerter for at undgå moshpit. Omvendt kan der være områder og subkulturer, som deltagere aktivt vælger til; det kan være et valg om, som transkønnet festivalgæst, at bo i *Camp Unicorny* med ligesindede. Det kan også være en festivaldeltager, der bor i S&C for at prioritere sin nattesøvn, men som aktivt opsøger en stor fest i Dream City en aften. Og det kan være festivaldeltagere, der efter opvarmningsdagene med varme dåseøl prioriterer at købe relativt dyre drinks inde på festivalpladsen.

Erfaringerne med grænseoverskridende adfærd viste sig i mange tilfælde at have et tidsligt aspekt, fordi erkendelsen af, at ens egne eller andres grænser var blevet overskredet, kunne komme langt senere end den egentlige hændelse. Nogle festivaldeltagere beretter således om, hvordan de først bliver i stand til at bemærke, at deres grænser er blevet overskredet, efter at de er kommet hjem og har fået festivalen lidt på afstand. Andre beretter om, at deres grænser ændrer sig, som festivalugen skrider frem, og mængden af indtryk, der skal bearbejdes, stiger i takt med, at batterierne er ved at være brugt op. Hertil blev der fremhævet en særlig kønnet dimension af den tidslige proces, eftersom en del af de kvinder, vi har interviewet, ikke oplevede, at de kunne sætte sig i respekt og blev behandlet ordentligt på festivalen, før de var i slut-20'erne. Selvom det ikke altid lykkes for dem at få sagt fra, så føler de sig meget bedre i stand til det nu, end da de begyndte at komme på festivalen som 15-18-årige.

Aldersperspektivet ses ikke kun hos kvindelige deltagere, men for mange festivaldeltagere, efterhånden som de bliver ældre med festivalen. Det kan her give mening at tale om en *modningsproces*, hvor de over årene løbende gør sig nogle erfaringer med grænseoverskridende adfærd, hvilket leder til forandrede festivalforventninger hos deltagere. Her er der derfor tale om langsommelige, refleksive og retrospektive erfaringsperspektiver i takt med, at de lærer deres egne grænser bedre at kende. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at selvom mange i den forstand modnes med alderen, så sker det bestemt ikke for alle. Vi har også indsamlet en del beretninger, særligt om mænd i 30-50-årsalderen, som kommer for at fyre den af og slippe alle hæmninger, hvilket for nogle er ensbetydende med en manglende omtanke for andre på festivalen. Der er i den sammenhæng primært tale om adfærd, der er grænseoverskridende, fordi den er selvisk og sexistisk, særligt over for yngre og knap så erfarne festivaldeltagere.

Det interessante ved modningsperspektivet er, at festivaldeltagere, der er kommet på Roskilde Festival i ti år eller mere, er blevet bevidste om, at deres grænser har rykket sig, og at dét, de blev udsat for, da de var yngre, ikke længere er noget, de har lyst til at blive udsat for. Den erkendelse, at de tidligere har fundet sig i grænseoverskridende adfærd, begrænser imidlertid ikke deres lyst til at deltage i festivalen, men der kan være områder, for eksempel G og L, hvor de ikke længere opholder sig, fordi de ved, at den adfærd, de finder grænseoverskridende, fortsat eksisterer i disse områder. Særligt når det gælder drukkultur og dertilhørende adfærd, er modningen tydelig. Det er, som om de ser festivalen med nye øjne, og de har ganske enkelt ikke længere lyst til ekstrem abefest uden ansvar, respekt og grænser.

3.3 Håndtering af grænseoverskridende adfærd

Som beskrevet ovenfor kan det foranderlige og uforudsigelige i fest(ival)atmosfæren i mange tilfælde give en forskydning i reaktionstiden, således at festivaldeltagerne i en situation, hvor de oplever grænseoverskridende adfærd, kan være ude af stand til at opfange en overskridelse af egne og andres grænser, før de har fået situationen på afstand. Det vanskeliggør en umiddelbar grænsedragning eller afstandtagen fra den pågældende adfærd. Som allerede nævnt er der imidlertid en del festivaldeltagere, der bruger deres erfaringer fra tidligere festivaldeltagelse til at undgå områder og situationer, de formoder kan huse utryk og grænseoverskridende adfærd. Denne håndtering af den grænseoverskridende adfærd mobiliserer altså en adfærdsændring hos de festivaldeltagere, der aktivt ønsker at indgå i en for dem mindre grænseoverskridende festivalkultur. Det er særligt en adfærdsændring, som vi har identificeret blandt de interviewpersoner, der har valgt at flytte til S&C og COL. De flytter især for at undgå tyveri, tilråb fra fyre, vilde og højlydte fester og store mængder af skrald. Det interessante ved denne håndteringsstrategi er, at den ikke har konsekvenser for de festivaldeltagere, der opfattes som værende særligt grænseoverskridende i deres adfærd.

Lignende individualiserede handlingsstrategier kan være at søge uden om store menneskemængder eller undgå ølbowlingsbaner. Særligt kvindelige festivaldeltagere bruger disse strategier. Nogle af de festivaldeltagere, vi har interviewet, går tilmed skridtet videre ved at etablere sikkerhedsforanstaltninger, der har til hensigt at forhindre, at de selv og deres venner ender i situationer, hvor de udsættes for grænseoverskridende adfærd. Et eksempel herpå er en camp, hvor beboerne har aftalt, at man aldrig må være den næstsidste til at gå uden at spørge den, der bliver tilbage, om vedkommende er okay med at være alene (B-18, Festivalpladsen, kvinder, henholdsvis 22 og 28 år, 6 og 12 gange på Roskilde Festival). Et andet eksempel er en gruppe unge kvinder, der har aftalt, at de altid skal vide, hvem der er hvor, og som bliver bekymrede, hvis for eksempel én er gået på toilettet eller ud for at købe mad og ikke er vendt tilbage inden for det forventede eller aftalte tidsrum (A-12, M Get a Tent, kvinde, 19 år, første gang på Roskilde Festival). Nogle kvinder forklarer, at de ikke kan gå alene rundt på festivalområdet, og at de er

tryggest, når de har en mandlig ven med rundt på pladsen og til koncerter. Andre af de interviewede har foreslået, at festivalen etablerer et separat kvindecampingområde for dermed at gøre det tryggere for kvinder at være på festival (A-19, Mediebyen, kvinder, henholdsvis 24, 39 og 40 år, første gang på Roskilde Festival).

Et andet aspekt er festivalens håndtering af konkrete tilfælde af grænseoverskridende adfærd. For eksempel opfattede mange af de interviewede festivalens håndtering af de unge mænd, der havde et 'voldtægtstelt' stående, som nølende. Af vores interviews fremgår det endvidere, at når festivaldeltagere henvender sig for at få hjælp af festivalen i en grænseoverskridende situation, så aflæses den enkelte festivalfrivilliges (i orange vest) håndtering af situationen som et udtryk for Roskilde Festivals generelle attitude til grænseoverskridende adfærd. Dette kom for eksempel til udtryk i en situation, hvor en mand umotiveret slaskede sin pik i hovedet på en ung kvinde, der derfor henvendte sig til en vagt, der i første omgang ikke ville gøre noget ved situationen. I dette tilfælde blev den pågældende mand i orange vest opfattet som Roskilde Festival, der er ligeglad med, at hun har været udsat for en ubehagelig oplevelse, der af de fleste nok ville blive betegnet som grænseoverskridende (C-11, P Nord, kvinde 17 år, to gange på Roskilde Festival). I et andet interview talte vi med en ung kvinde, der havde fået klippet sit armbånd, fordi hun havde tisset i pitten ved Orange Scene under en MØ-koncert, mens de mænd, der på samme tidspunkt tissede det samme sted, ikke fik klippet deres armbånd. Hun fandt det dybt uretfærdigt (grænseoverskridende), at Roskilde Festival på den måde forskelsbehandler kvinder og mænd. Selvom hun i sine overvejelser under interviewet godt kunne se, at der var tale om en enkelt mandlig scenevagt, der havde udset sig hende – angiveligt fordi det udgør en potentielt farlig situation, når hun 'squatter' for at tisse, modsat mændene, der står op – så var hendes grundfølelse oven på denne oplevelse, at det var Roskilde Festival, der havde behandlet hende uretfærdigt (B-18, Festivalpladsen, kvinde 22 år, seks gange på Roskilde Festival). Dette eksempel viser, at man bør være opmærksom på, at grænseoverskridende adfærd ikke kun udøves af festivaldeltagerne, men i visse tilfælde også af festivalfrivillige på vagt.

Generelt er festivaldeltagernes kendskab til og viden om de initiativer (som et led i kampagnen *Orange Together*), som Roskilde Festival har igangsat for at forebygge grænseoverskridende adfærd på festivalen, sporadisk. Af vores interview fremgår det, at der er en tendens til, at festivaldeltagernes fokus rettes selektivt mod initiativer, der adresserer emner, som de allerede har et kendskab til og er interesserede i. For eksempel har deltagere, der går meget op i klima og miljø, typisk kendskab til festivalens indsatser i relation til affaldshåndtering, mens det er mindre sandsynligt, at de har sat sig ind i festivalens kodeks for god festkultur med fokus på ikke at overskride andres grænser.

4. Analyse

4.1 Festivaldeltagernes forventninger til festivalen

Roskilde Festival er noget helt særligt for deltagerne i festivalen. Forventningsglæden er stor blandt både festivalfrivillige og festivalgæster, og man taler ligefrem om en *orange feeling* (en reference til den orange farve fra hovedscenen, der er blevet symbolet for Roskilde Festival). På festivalen taler nogen også om en *orange fever*, der stiger, efterhånden som festivalen nærmer sig. Der hersker ingen tvivl om, at de fortællinger og forventninger, der dyrkes forud for festivalen, er med til at mobilisere en særlig Roskilde Festival-kultur. Blandt de interviewede herskede der nogle klare forventninger til, hvad deltagelse i årets Roskilde Festival indebar. Selv førstegangsdeltagere har ret klare forventninger til, hvordan festivalen kommer til at forløbe for dem:

... og så ved jeg, at folk klipper i teltene. Så det er lidt det udgangspunkt, jeg kommer med. Og når man hører drengene snakke om Roskilde, så er det sådan noget: Jeg havde ikke engang noget telt... (C-15, Volunteers' Village, kvinde, 18 år, første gang på Roskilde Festival).

Festivaldeltagernes forventninger til en kommende Roskilde Festival synes i høj grad at blive båret af og formidlet gennem narrativer, der både handler om tidligere festivaler og om specifikke hændelser på tidligere festivaler. Disse narrativer repeteres, når festivalgangere mødes og planlægger deres deltagelse i det kommende års festival, og de viderefortælles til nye festivaldeltagere, der på den måde udvikler bestemte sæt af forventninger til deres kommende festivaldeltagelse. Man kan således sige, at disse narrativer udgør en form for kollektiv hukommelse om, hvad Roskilde Festival er for en størrelse, og hvad deltagelse i festivalen indebærer. På den måde bidrager også festivaldeltagerne til den årlige genskabelse af festivalen (Birnholtz et al., 2007; Vendelø & Rerup, 2020), der er genkendelig, selvom der fra år til år sker en delvis udskiftning af både frivillige og gæster samt forekommer forandringer i festivalens fysiske udtryk.

En del af disse forventninger handler på den ene side om, at grænseoverskridende oplevelser, både positive og negative, er en del af festivaloplevelsen, og på den anden side om, at det er noget, man må tage med, fordi det jo bare er en del af Roskilde Festival. Selve forventningen om, at ens grænser uundgåeligt flytter sig på Roskilde Festival, har den konsekvens, at festivaldeltagerne opfører sig, som om det faktisk er tilfældet, og netop derved opfylder de gennem deres egen festivaladfærd egne forventninger til festivalen. Man kan således sige, at forventninger, ved deres blotte eksistens, leder til en reproduktion af den grænseoverskridende adfærd. Eksempelvis beskriver en gruppe mænd med mange års festivalerfaring, hvordan førstegangsdeltagere lader til at komme med en

antagelse om, at alt er tilladt – understøttet af en normativ overbevisning om at alt så dermed også er okay.

Mand 1: Det, jeg også synes, kan være grænseoverskridende, det er de helt unge mennesker, som er herude for allerførste gang. Hvor de får så meget plads lige pludselig. De kan slet ikke håndtere det. De kan ikke navigere i det. Altså hele det her space, der åbner sig og hold da op, ikke! Det kan også være grænseoverskridende for mange nogle gange at se. De virker sådan helt klodsede.

Mand 2: De unge, i deres kultur, de tænker: Alt er tilladt nu. Og det er det jo ikke, vel? (C-16, Handicamp, tre mænd i alderen 53-63 år, flere årtier på Roskilde Festival).

At der findes en forventning om, at man på Roskilde Festival kan slippe afsted, hvis ikke med alt så i hvert fald det meste, bliver tydeligt i de tilfælde, hvor der bliver sagt klart fra over for grænseoverskridende adfærd:

Kvinde 1: Jeg tror godt, at det kan være grænseoverskridende, hvis vi siger noget til nogen. Altså de unge, der er fulde og bare føler at det er i orden og sådan noget.

Interviewer: Ja, så faktisk det, at I siger fra over for dem.

Kvinde 1: Ja.

Kvinde 2: Ja, også hvis man går på en sti og folk, de prøver at stoppe en. Eller sparker en fodbold efter en. Det gider jeg ikke finde mig i. Så tror jeg måske bare, de bliver overrasket over, at man måske går lidt amok på dem.

Kvinde 1: Ja, men der er måske også lidt en forventning om at alt, 'det er jo bare en fest'. Og det er så grineren og sådan. (C-13, M, to kvinder, henholdsvis 24 og 25 år, 10 gange på Roskilde Festival).

De to kvinder beskriver, hvordan det, at de siger fra og dermed markerer en grænse, samtidig også afslører en forventning om, at der i udgangspunktet ikke var nogen grænse. Derfor kan deres grænsedragning, som de også selv påpeger, opleves som grænseoverskridende i sig selv – fordi de bryder med forventningen om, at alle former for adfærd er i orden. Og som vi vil gå i dybden med i næste afsnit, er denne forventning i vid udstrækning bundet op på en særlig fortælling om Roskilde som frirummets festival.

4.2 Fortællingen om frirummets festival

En dominerende rammefortælling om festivalen, som trives i bedste velgående blandt festivaldeltagerne, men også i selve festivalorganisationen, beskriver festivalen som et sted, hvor man kan overskride grænser, fordi man er fri fra regler, normer, og formaninger. Der findes imidlertid forskellige fortolkninger af, hvad frirummet kan og bør bruges til. For eksempel mobiliserer de forventninger, som festivaldeltagerne har forud for festivalen, en særlig rammefortælling om festivalen, der er med til blandt andet at legitimere druklege og regulere seksuel adfærd blandt festivaldeltagerne. Desuden skaber rammefortællingen hos nogle deltagere en forståelse af festivalen som værende regelløs, hvilket kan medvirke til et fravær af medansvar i måden at omgås andre på til fester eller for volumen af musikken, der spilles, når andre sover, eller i en øget ligegyldighed over for omgivelserne, for eksempel hvad angår håndtering af skrald og mængden af ødelagte ting i campingområderne. Heroverfor står festivalorganisationens fortolkning af festivalens frirum som en mulighed for at udleve utopiske drømme, udfolde utæmmet kreativitet i forbindelse med etablering af camps, eller eksperimentere med egen identitet. I denne fortolkning betragtes festivalen som et dannelsesprojekt baseret på en positiv frihed til at gøre noget *autonomi* anderledes, og ikke som et frikort til at gøre, som man vil, uanset hvilke konsekvenser det måtte have for andre festivaldeltagere.

Luftfoto af teltområde (foto: Stiig Hougesen)



I fortællingen om den frie norm- og regelløse (frirummets) festival opstår der også i mange henseender et paradoks, i og med at festivalen af langt de fleste interviewpersoner anses som værende grænseløs, hvorfor det ikke burde være muligt samtidig at tale om at overskride grænser. Grænseoverskridende adfærd som fænomen forudsætter selvsagt, at der eksisterer nogle etablerede grænser, der kan overskrides. Dette lader til at være tilfældet på Roskilde Festival, altså giver det bedre mening at tale om, at normerne og grænserne skubbes, således at adfærd, der i de fleste andre sammenhænge ville blive betragtet som grænseoverskridende, ikke nødvendigvis opfattes som sådan på festivalen – men stadig godt kan være det. Sagt på en anden måde sker der et *normskred*, hvormed de personlige grænser for acceptabel adfærd flytter sig. Det forhold omtales typisk som et *frirum*. Når vi omtaler det som normskred, er det for at anlægge et andet perspektiv på idéen om et frirum i absolut forstand. For, som vores interviews viser, kan den enes udfoldelse af frihed være grænseoverskridende og dermed potentielt frihedsberøvende for en anden, forstået på den måde, at hvis en festivaldeltager benytter sin frihed til at spille høj musik natten lang, afholder denne andre deltagere fra at nyde godt af deres frihed til at sove. Skiftet i fokus til normskred lægger således op til en nysgerrighed på forestillingen om Roskilde Festival som frirum, herunder *hvem* festivalen er et frirum for.

Normskredet blev især synligt i interviewene, når interviewpersonerne forklarede en gråzone-situation, hvortil interviewererne satte spørgsmålstejn ved, om samme adfærd ville være grænseoverskridende i en anden kontekst eller sammenhæng, det kunne være derhjemme, i gymnasiet eller på Strøget i København. Dét spørgsmål gav for mange af de interviewede festivaldeltagere mulighed for at reflektere over det normskred, de befandt sig i på festivalen, hvor de tydeligt fik markeret, at det ikke var en adfærd, der ville være okay uden for festivalen. Det syntes helt åbenlyst for festivaldeltagerne, at det selvfølgelig ikke ville være okay, hvis nogen på Strøget tog dem på numsen eller gav dem karakter for deres udseende. I en mandecamp med en stor flok 17-19-årige kom det frem, at mange af dem oplevede et normskred i, hvad de tillod sig på Roskilde Festival. Den ene fortalte, at han fandt det grænseoverskridende, at han havde haft sex med en pige, han kun havde kendt i en times tid, og at han ikke kunne forestille sig en tilsvarende situation udspille sig derhjemme:

Det er sjældent, at du bare lige møder en pige, og så er du sammen med hende en time, og så ender du med at bolle hende på dit værelse, agtigt (B-03, F, mand, 17 år, første gang på Roskilde Festival).

Men på festivalen var det en anden sag, fordi han og vennerne netop var på Roskilde for at prøve grænser af, og det gjorde oplevelsen mindre grænseoverskridende. Undervejs i interviewet var mange af deres venner ved at smadre et campingbord i deres egen camp, og flere af de interviewede gav tilsvarende udtryk for, at de på festivalen havde overskredet deres egne seksuelle grænser, og at det netop var festivalen, der gav rum for den

adfærd. En ven, der også medvirkede i interviewet, forklarede, hvordan en pige, som han havde sex med, inviterede en veninde ind til at være med. Han følte sig således tvunget ud i at have en trekant med de to veninder, fordi han var forelsket i den ene og ikke turde sige fra. Selvom han efterfølgende godt kunne mærke, at det havde været meget grænseoverskridende, konstaterede han:

Roskilde er jo bare Roskilde, for os drenge, og nogle piger; der er det jo bare druk, hor og så bare festen, ik? Det er jo næsten en kultur, ik? Roskilde, det er bare druk, sex, osv. Alt, hvad der sker her, det bliver jo næsten her. Det ville jo være grænseoverskridende og møde en veninde i byen, og hun så hiver en ekstra med hjem. Det havde jo været fucked up, det er jo situationsbestemt på den måde, hvor Roskilde det bliver jo bare én stor fest og druk i mange dage, det er mere acceptabelt end i den virkelige verden (B-03, F, mand, 17 år, to gange på Roskilde Festival).

Sagt på en anden måde så er Roskilde Festival en slags *parallelverden* til 'den virkelige verden'. Altså er det underforstået, at alkoholindtag og sex udfolder sig på en anden måde, og at normerne for, hvad der er socialt acceptabelt, bøjes, hvormed spillereglerne også ændrer sig. Med andre ord er der ikke tale om et fravær af normer, men om, at nogle normer suspenderes og erstattes af andre normer, for i samme ånd forklarede en kvinde i et andet interview, hvordan festivalens rammer er med til at legitimere adfærd, der ville være mærkelig derhjemme:

Det er nogle andre rammer, så jeg tror, at så er der flere ting, der er okay. Der er noget, som bare er kutyme her, som bare ville være mærkeligt derhjemme. For eksempel sådan noget med at komme over og feste med, det tror jeg ikke, jeg oplever så meget derhjemme. Der er ikke bare lige nogen, der ringer på døren og siger: "Hov, må vi være med?" (B-16, COL, kvinde, 24 år, tre gange på Roskilde Festival).

Der er nogle rammer på festivalen, som åbner for en anden måde at være sammen på, som i eksemplet her, hvor *kutymen* på festivalen (men også tilgængeligheden, fordi man ikke skal 'ringe på') giver adgang til at feste med i en fremmed camp. Det identificerede normskred synes i vidt omfang at være stimuleret af drukkulturen blandt festivalgæsterne, en kultur, der skarpt sat op kan siges at være roden til megen af den grænseoverskridende adfærd på festivalen. Eller i hvert fald en forklaring på manglende indgriben og manglende respekt for andre og ens omgivelser – en forklaring, der i mange tilfælde også bliver brugt som en undskyldning. Drukkulturen beskrives som noget utrygt og/eller mindre trygt ved festivalkulturen, fordi alle er utilregnelige, og det er svært at vide, hvad der sker omkring én.

Derfor kræver *normskredet* også noget af den enkelte festivaldeltagers mentalitet, da den enkelte må flytte sine grænser og tilpasse sig frirummet:

Jeg har da fået stjålet ting og sådan, men mine grænser flytter sig også, når jeg er på Roskilde. Jeg bliver mere tolerant, end jeg ville være derhjemme, tror jeg. Også i forhold til hygiejne. Det hele flytter sig bare lidt, ik. Og også i forhold til andre mennesker, ens privatsfære den indskrænkes lige lidt, ik. Eller hvis man står til en mega pakket koncert, hvor jeg ville få det helt klaustrofobisk, hvis det var i metroen, men når man står her med en milliard gange flere mennesker, så er det lige pludselig okay (B-13, J, mand, slut-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Grænserne er altså nødt til at være noget andet på Roskilde Festival. Det er ifølge den interviewede slet ikke muligt at være på festivalen, hvis man ikke kan acceptere grundpræmissen om, at privatsfæren indskrænkes, således at man må finde sig i andet og mere, end man ville gøre derhjemme, og det gælder også for hygiejneforhold og intimsfæren til koncerterne.

Tætpakket publikum til koncert (foto: Tobias Nicolai)



Nogle festivaldeltagere fremhæver også, at de er blevet mere opmærksomme på deres egne individuelle grænser, som de er blevet ældre, og har forudgående erfaringer med, hvad de ikke vil finde sig i, og derfor finder det vigtigt at få sagt fra:

Kvinde 1: Jeg tror også, at det har noget med alder at gøre. Altså sådan da man var yngre, var tingene også... hvor nu, da der var nogen, der kastede det der på mig [red. reference til tidligere i interviewet, hvor hun fortalte om at få kastet en tom tundåse på sig af en fremmed, ung mand, da hun gik tilfældigt forbi dennes camp], dér var jeg virkelig bare sådan, det er ikke okay.

Kvinde 2: Nej, og det er jo ikke okay.

Kvinde 1: Ja, og da de kastede det på mig, dér gik jeg jo og talte i telefon med dig, og jeg var virkelig sådan: 'Hvad fuck sker der?' Og jeg rakte fuck til dem. Og jeg tror også, at jeg siger mere fra, fordi jeg måske er i en position, hvor jeg kan sige mere fra, end da jeg var 17, for dér følte jeg måske ikke...

Kvinde 2: Ja, og man vidste heller ikke rigtig, hvad reglerne var hernede. Man var jo så ny i det. Nu har man ligesom lært at navigere i det. Det lærer man efter et par gange, men dengang var man jo bare sådan: Jeg ved ikke, hvad den her nye verden er. Jeg ved ikke, hvad den her nye boble af ingen regler, jeg ved ikke, hvad den kan og ikke kan. Og hvor man må sige nej. For man fik jo den der: "Åh, det er jo Roskilde". Og så fik man det sådan, okay, jamen så er det måske mig, der er forkert på den, hvis jeg begynder at stille mig op og være sådan: "Hey hov, nej, det vil jeg ikke have. Så da man var yngre, tror jeg bare, at man prøvede at finde ud af: "Nå okay, nu er vi i den her nye, mærkelige verden. En parallelverden, hvor der ingen regler er. Hvornår må man sige fra?" For det var jo i hvert fald noget, jeg havde lært som barn. Men her er det sådan, man må ikke ødelægge den gode stemning. Den er kæmpe på Roskilde. (A-15, Food Court, Kvinder, midt-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Ovenstående dialog mellem to kvindelige interviewpersoner indfanger flere af de tematikker, der går igen på tværs af de forskellige grupper af interviewede. Roskilde Festival beskrives som en boble med en særlig atmosfære eller stemning – *the orange feeling*, hvor man må det hele, og hvor man derfor opfører sig anderledes end ellers. Når festivaldeltagerne går rundt og fortæller hinanden, at 'det er jo Roskilde', så reproducerer det en bestemt forståelse af det grænseløse og det grænseoverskridende. Man begynder, som kvinderne gav udtryk for, at tvivle på, om noget reelt var grænseoverskridende, eller om man bare er for sippet. 'Det er jo Roskilde' bliver brugt som standardrespons til at afvæbne kritiske indvendinger mod den grænseoverskridende adfærd. Og insisterer man på sin kritik, risikerer man at blive opfattet som en 'killjoy' (Ahmed, 2017), der dræber 'den gode

stemning'. Der er således først plads eller rum til at forstå det grænseoverskridende som sådan, når man er uden for Roskilde-boblen, der er med til at retfærdiggøre det grænseoverskridende, fordi 'det er jo Roskilde'. Sagt på en anden måde bliver det grænseoverskridende *normaliseret* på festivalen, hvorfor det kan være svært at spotte, mens man er i det. En anden kvinde udtrykker normaliseringen af det grænseoverskridende således:

(...) Eller er der en bevidsthed om, at hvis vi siger det her nok gange eller opfører os på den her måde x antal gange, jamen så bliver det lige pludselig helt normalt. Så det er okay, at når en eller anden kvinde, som man ikke er enig med, så er hun bare en fucking kælling, der skal lukke røven og sut din pik, fordi sådan og sådan. Så det bliver normaliseret til et punkt, hvor sådan det gør vi bare. Det er bare sådan, vi taler til hinanden. (A-11, N Get a Tent, kvinde, 29 år, 12 gange på Roskilde Festival).

Det gentagne element i de grænseoverskridende handlinger er altså, ifølge den interviewede, med til at normalisere kulturelle normfællesskaber, der som i tilfældet her kan være nedsættende over for kvinder. Et oplagt spørgsmål er derfor, om der også er frirum på festivalen til at kunne sige fra over for andres grænseoverskridende handlinger. I det næste afsnit vil vi se nærmere på, hvordan gentagelser og lege kan være med til at normalisere og fastholde bestemte former for potentielt grænseoverskridende adfærd og dermed også mindske handlerummet for at sige fra.

4.3 Ritualisering og leg

En måde, hvormed megen af den i interviewene beskrevne grænseoverskridende adfærd retfærdiggøres, er gennem det, vi vil kalde *ritualisering*. Med ritual skal forstås en handling eller adfærd, der gentages i samme form eller lignende former flere steder på festivalen og fra år til år. Ritualiseringerne på Festivalen foregår i høj grad i forbindelse med lege, der typisk er en del af drukkulturen. Særligt i opvarmningsdagene bruger mange deltagere meget tid på druklege. Dermed ligger der også som en del af ritualiseringen, at denne bliver en nærmest traditionsbestemt handling eller adfærd, der for langt de fleste deltageres vedkommende anses som hørende sig til (det at være på) Roskilde Festival.

Ritualerne kan opstå for at give struktur og tryghed for festivaldeltagerne. De kan derfor være tæt forbundet med nostalgisk forventningsglæde og understrege det fede ved gentagelsen i at skulle tilbage og gøre alt det samme som sidste år. Det kan være et så enkelt ritual som at starte hver morgen med en halvvarm øl fra forteltet eller hvert år at tage til åbningskoncerten på *Orange* med vennerne. Der er *ikke*, som i ordbogsdefinitionen på et ritual, tale om noget symbolsk med et religiøst øjemed, men snarere om leg og andre aktiviteter, hvis formål er at fordrive tiden og altså ikke nødvendigvis at overskride grænser – særligt ikke andres. Det kan dog observeres i adskillige interviews, hvordan

grænseoverskridende handlinger kan gemme sig bag og blive undskyldt for eksempel med bestemte druklege, for hvilke der er udviklet ritualer, som øvrige festivaldeltagere forventes ikke bare at være bekendt med, men også at købe ind på. Ritualer, der er startet i en god henseende, kan over tid både *legitimere* og *normalisere* en grænseoverskridende adfærd, der er indlejret som en del af ritualet. Indløbet er selvfølgelig også et sådant ritual for mange og kan sige noget om, hvor svært det kan være at ændre på. Men det kan eksempelvis også være at føre plankeværk over scoringer, eller kysse- og bollebilletter, der i nogle sammenhænge kan skabe normalisering af en scoringskultur, der medfører tårnhøje forventninger til den enkelte og kan rykke individets seksuelle grænser (aspekter vedrørende seksuelle grænser vil blive udfoldet i afsnit 4.5 om kropslige erfaringer med grænseoverskridende adfærd).

Tigermis, der ofte indgår som en del af at spille ølbowl, er en ritualiseret handling, der fremhæves på tværs af interviewene af flere grupper som værende grænseoverskridende. Ølbowl er, kort fortalt, en drukleg, hvor to hold med hver to spillere sidder over for hinanden i en firkant. Hvert hold placerer en øl mellem deres stole, og målet med spillet er at vælte modstanderens øl med en 'bowlkugle' (typisk en fodbold), i hvilket tilfælde modstanderen skal bunde øllen og derefter stille en ny op. Der behøver i princippet ikke være nogen ende på antal runder, og som en del af spillet eksisterer et antal af ekstraregler. En af disse går under navnet 'tigermis'. Som en del af spillet sidder der en dommer på sidelinjen. Når personer, der ikke er en del af spillet, krydser over banen, hvor der spilles ølbowl, kan dommeren vælge at råbe tigermis, hvorefter det handler om for spillerne at takle eller vælte personen omkuld ved for eksempel at løbe ind i, springe op på ryggen af eller på anden facon overmande den tilfældigt forbipasserende.

Ølbowlbane på fælles gangareal (foto: Jannick Friis Christensen).



Det er, som det fremgår af citaterne nedenfor, ikke unormalt, at der opstår situationer, hvor dommeren igangsætter, at nogen bliver udsat for tigermis – eller bliver 'tigermis-set', som det tit bliver kaldt af vores interviewpersoner. Dette skyldes, at ølbowl ofte finder sted på fællesarealer, typisk offentlige stisystemer til og fra de forskellige campingområder og festivalbyen. Det er med andre ord i mange tilfælde umuligt at undgå at bevæge sig ind på banen, hvor der spilles ølbowl, medmindre man i stedet vil vade gennem camps med andres telte – hvilket, som tidligere påpeget, af mange også opfattes som grænseoverskridende, fordi teltet anses for at være den eneste egentlige privatsfære på festivalen.

Altså jeg har oplevet det [at få overskredet grænser] sidste gang, jeg var her. Der er den kendte tigermis, når man laver ølbowl. Og så mig og min veninde, vi gik så igennem, og det var så et sted, hvor der var seks unge gutter, der spillede. Og der blev så råbt tigermis. Og så blev vi bare væltet omkuld. For mig der var det ikke noget specielt, fordi jeg tror bare, at jeg som person har det fint nok med, at det er en del af legen. Men for min veninde var det bare virkelig grænseoverskridende, og hun syntes ikke, det var fedt på nogen som helst måde (C-08, F Øst kvinde, omkring 19 år, flere gange på RF).

Som kvinden bag citatet påpeger, er der ikke et entydigt svar på, om det at blive udsat for tigermis og altså dermed angrebet fysisk af en fremmed, er grænseoverskridende. Kvinden og hendes veninde erfarede det at blive tigermisset forskelligt. Men at kun veninden og ikke den interviewede kvinde fandt det grænseoverskridende at blive væltet omkuld, kan hænge sammen med, at interviewpersonen i forvejen kendte til reglen om tigermis, hvorfor det var forventeligt for hende at blive taklet, da hun valgte at træde ind på andres ølbowlbane. At reglerne er almenkendte, fordi de betragtes som en integreret del af festivalen, træder tydeligt frem i dialogen nedenfor, hvor en gruppe af både mænd og kvinder, direkte adspurgt om de tænker over, hvorvidt den, der bliver udsat for tigermis-legen, synes det er sjovt, svarer følgende:

Mand 1: Nej.

Kvinde 1: Men man kan jo også bare lade være med at gå ind på banen.

Mand 2: Der var en af mine venner, der blev trykspulet i øjet sidste år [som følge af at blive tigermisset] efter bare én dag. Så havde han betalt 2.000 kr. for bare at sidde... Man skal sgu lige passe på hinanden.

Mand 3: Ja ja, men ro på, man kan også godt lave tigermis, hvor det ikke er så slemt.

Kvinde 1: Det ville jo være fint nok, hvis du tigermissede mig, for eksempel.

Interviewer (mand): Men I kender også hinanden.

Kvinde 1: Ja, så det er også noget andet.

Kvinde 2: Men det er også det der med, hvis folk de kommer gående med en drink eller et eller andet, så synes jeg også, at det er tarveligt at vælte dem. Så der er også lidt forskel på situationen...

Mand 4: Jeg synes godt, tigermis kan være vildt nederen, jo. (C-09, P Nord Settle & Share, blandet gruppe af 18-årige, 1-3 gange på Roskilde Festival).

Foruden at komme med et eksempel på, hvordan det kan gå gruelig galt, og at en ven til en af de interviewede skulle trykspules i øjet som følge af at være blevet tigermisset, så kommer interviewgruppen ind på noget symptomatisk ved ritualiserede former for grænseoverskridende adfærd, som tigermis er et eksempel på – nemlig at det anses for værende selvforskyldt, hvis man bliver udsat for den grænseoverskridende handling. Man kunne, som en af kvinderne formulerer det, jo bare lade være med at gå ind på banen (altså en form for *victimblaming*), for gør man det, antages det, at man er med på legen. Der gives dog samtidig udtryk for en føling i gruppen med, at situationen kan blive grænseoverskridende for den, der takles, hvis denne for eksempel kommer gående med en drink i hånden og dermed højst sandsynligt taber denne drink på jorden som resultat af at blive tigermisset. Måske af samme grund findes der også alternativer til tigermis såsom *Bay Watch*, hvor spillerne ikke takler, men klasker den indtrængende person på røven, som beskrevet af den samme gruppe interviewpersoner:

Mand 2: Ej, men der er også nogen, jeg hørte om, der lavede Bay Watch, hvor man skulle løbe over og slå dem i røven.

Mand 4: Ej, det er for meget.

Mand 1: Det er sgu da grænseoverskridende adfærd.

Mand 3: Ja, 100 procent. Men også altså du kan jo aldrig vide, selvom det er en dreng eller en pige, der ville være nogen, der synes, det er sjovt, og nogen, der ville synes, det er over grænsen.

Mand 1: Ja ja. (C-09, P Nord Settle & Share, blandet gruppe af 18-årige, 1-3 gange på Roskilde Festival).

Mens spørgsmålet om, hvorvidt tigermis er grænseoverskridende, tilsyneladende er til forhandling, så er mændene i gruppen i mindre grad i tvivl om, at det er grænseoverskridende at blive klasket i røven. Der er dog en åbning for, at nogen kan finde det sjovt, hvorfor man aldrig, ifølge mændene, kan opnå vished herom. Usikkerheden om, hvordan andre oplever det at blive tigermisset, kan hænge sammen med, at det er svært at sige fra over for den grænseoverskridende handling, fordi den netop gemmer sig bag og kan undskyldes med, at der blot er tale om leg, og at der dermed ikke menes noget med det (altså at der ikke ligger nogen ond intention bag, ej heller et ønske om at gøre fortræd), hvilket en anden gruppe af interviewpersoner, alle kvinder, forklarede:

Kvinde 1: Hvad er det nu det hedder, det der, hvor man spiller med bolden frem og tilbage?

Kvinde 2: Ølbowling.

Kvinde 1: Ja, og så kan der være nogle gange, når du går igennem, sådan: "Slå hende i røven".

Kvinde 2: Ja ja, tigermis.

Kvinde 1: Ja, så slår de bare én i røven.

Kvinde 2: Ja, og det gjorde de på os to i går.

Kvinde 1: Og man stiller sig ikke sådan op og... Nej, det gør man ikke, man går bare videre. Du ved, det er bare et spil-agtigt. Men det er jo stadig sådan, hvorfor skal du røre ved min numse? Det er jo min numse.

Kvinde 3: Men der er også én i det der, hvad er det nu det hedder, tigermis, som blev fældet. Og så tog hun så fra med sin hånd. Så hun har lige brækket sin hånd på grund af tigermis.

Kvinde 2: Der er bare sådan nogle, de fælder folk; de sådan takler dem.

Interviewer (mand): Og det gør de ikke, hvis det er en fyr, der går igennem?

Kvinde 2: Nej, ikke lige så meget.

Kvinde 1: Nej, fordi jeg tror også, det er det der med, hvis man fælder en fyr, så er det måske lidt mere, hvor der kommer én op...

Kvinde 2: Så er det en kamp.

Kvinde 1: Så er det også lidt den der Roskilde-stil, hvor man er lidt ligeglad med, at man bliver fældet i tigmis, ik.

Kvinde 2: Men hvis det er piger, så er det lidt fedt for drengene, for så får de også lov til at røre lidt ved dem. Det er lidt sådan der.

Kvinde 4: Og tit, så siger man bare: Whatever. For ellers så kunne man hele tiden tage et eller andet op. Så gør det bare. Men nogle gange så bliver det fandeme også for meget. (C-11, P Nord, kvinder, 16-17 år, to gange på Roskilde Festival).

Kvinderne kommer i interviewet ind på tigmis som en kønnet erfaring, i og med at de mener, at de som kvinder er mere disponerede for at blive gjort til ofre; legen bliver ifølge dem (mis)brugt af fyre til at få frit lejde til at komme tæt på og røre ved kvinder. Og eftersom den slags grænseoverskridende adfærd ikke er et enkeltstående tilfælde for dem som kvinder, men snarere noget, de udsættes for 'jævnligt', har de ikke altid mulighed for at komme med nogen indvendinger, for så kunne de – som de selv nævner – ikke bestille andet. Så i stedet for at sige fra over for den grænseoverskridende handling trækker de på skuldrene – eller trykker på pytknappen, om man vil. Medmindre der sker noget voldsomt, som med kvinden der tog fra med og brækkede sin hånd, gør den ritualisering, det er at camouflere det grænseoverskridende som leg, at den tages som en del af 'Roskilde-stilen', hvorfor man bliver indifferent over for den. Ikke mindst fordi man, som de samme kvindelige interviewede fortsætter med at diskutere, det ene øjeblik kan være offer, mens man det næste øjeblik er i færd med selv at udføre præcis samme grænseoverskridende handling:

Kvinde 3: Vi fældede sgu da også en dreng her forleden, men det var ikke sådan...

Kvinde 4: Ja, men det var bare, fordi vi gerne ville nakke én. Så gik vi bare rundt og nakkede én. Men vi skulle bare prøve at nakke én. Og så gav vi ham så bare high-five bagefter, og så: "Nå okay, god stil alligevel".

Kvinde 3: Men han syntes selv, at det var god stil, at vi øvede os.

Kvinde 4: Ja, vi øver os bare på at gøre det, forstår du? Kommer der én og stikker en pik i hovedet på mig igen, så fyrer jeg ham five moves i hovedet.

Kvinde 2: Jeg har også fældet mange. (C-11, P Nord, kvinder, 16-17 år, anden gang på Roskilde Festival).

Kommentaren om at få 'stukket en pik i hovedet' er ikke et tænkt eksempel, men en konkret oplevelse, som den pågældende kvinde har haft, og som hun beskrev tidligere i interviewet, hvor hun forklarede, at en fremmed mand så sit snit til at 'dick slappe' hende i hovedet, netop som hun bukkede sig ned for at tage en drink, der stod på jorden. Selvom de interviewede kvinders takling af en tilfældig 'dreng' ikke bliver mindre grænseoverskridende for drengen af den grund, så er det værd at bemærke, at de pågældende kvinder her bliver grænseoverskridende i deres adfærd over for ham som (mod)reaktion på selv at blive udsat for noget grænseoverskridende fra en anden mands side. Som de selv siger, 'øver' de sig på at være i stand til at takle den næste, der kommer og 'stikker en pik i hovedet'. Grænseoverskridende adfærd kommer på den måde til at avle mere grænseoverskridende adfærd, eftersom kvindernes forventning er, at den konkrete oplevelse næppe bliver et enkeltstående tilfælde. Og eftersom der angiveligt ikke blev taget hånd om situationen, da de henvendte sig til en frivilligvagt, begynder de at øve selvfor-svar i form af taklinger, der går ud over andre.

To andre kvinder kommer ind på tigmis som eksempel på selv at have udsat andre for noget grænseoverskridende. Mens de lader til at være åbne for, at det næppe er fedt at blive overfaldet, så gør de i en vis udstrækning det grænseoverskridende element til et spørgsmål om, hvorvidt man kender til reglerne for ølbawling og tigmis. Altså består det grænseoverskridende for dem mestendels i overraskelsesmomentet ved taklingen, der kun kan være forventelig, hvis man på forhånd er bekendt med legen.

Kvinde 1: Måske lidt til noget ølbawling, hvor der er tigmis. Det kom jeg til lidt i går. Jeg kom til at overfalde folk lidt i går.

Interviewer 1 (kvinde): Og hvad er tigmis?

Kvinde 1: Det er, hvis der er nogen, der går ind på banen, så skal man fælde personen.

Kvinde 2: Altså hvis nogen går ind over ølbawlingbanen, så må dommeren råbe tigmis, og så skal man bare fælde den person.

Kvinde 1: Og det er jo ikke fedt, hvis ikke man kender reglerne. Det er jo aldrig fedt bare lige at blive overfaldet. Jeg kunne i hvert fald godt forestille mig, at det er rimelig grænseoverskridende for andre.

Interviewer 2 (kvinde): Var der nogen, der reagerede på det i går?

Kvinde 1: Nej, nej, for det er bare den der med at hjælpe folk op igen og spørge:

“Er du okay? Vil du have en øl, hvis der er sket dig noget?” (A-01, L Syd, kvinder, gymnasiedimittender, flere gange på Roskilde Festival).

Styrken ved den ritualiserede leg træder frem i formuleringen ’jeg kom til at overfalde folk lidt i går’, hvormed den interviewede fraskriver sig sit individuelle ansvar og kanaliserer sin agens over i selve rituallet. Det er ølbawling og tigermis-legen som noget eksternt, der får hende til at overfalde en anden, forstås. Det vil sige: Overfaldshandlingen er i mindre grad et aktivt, individuelt valg og i højere grad noget, der følger som en selvfølgelig del af den igangværende aktivitet, hvor fældning bliver et påbud: ’Hvis der er nogen, der går ind på banen, så skal man fælde personen.’ Som nogle andre interviewpersoner diskuterer nedenfor, så falder ansvaret for ikke at blive tigermis til at ligge hos den, der måtte bevæge sig ind på banen, hvor andre er i gang med at spille ølbawling. Det forudsætter selvsagt viden om tigermis og om, at et gangareal er inddraget til aktiviteten. Her er det sigende for udbredelsen af tigermis på festivalen, at det bliver benyttet som verbum (at blive tigermis) og dermed omtales som en gængs handling.

Kvinde 1: Altså jeg tror da, at der er mange ting, som sker her, som ikke ville være okay. Hvis jeg gik på hovedgaden et eller andet sted, og der så var én, der råbte Bay Watch og smækkede mig i røven, så tror jeg da, at det ville være ret upassende.

Interviewer (kvinde): Så dér er det ikke okay, men her der bliver det ligesom legitimt?

Kvinde 1: Jamen det er jo bare en leg på en eller anden måde. Også det der med at bliver tigermis. Hvis man ikke vil være tigermis, så skal man bare lade være med at gå igennem andre menneskers leg.

Interviewer (kvinde): Så det ved man bare, at dér skal man gå udenom?

Kvinde 1: Ja, det ved man. Der er jo også nogen, der bare vælger at løbe igennem.

Kvinde 2: Ja, altså de fleste ved, hvad de går ind til med mange af de der ting. Så hvis man ikke har lyst, så lader man jo bare være med at gå hen i de områder, hvis man synes, at de er for overskridende eller ubehagelige. (A-07, L Syd, to kvinder, 19 år, fire gange på Roskilde Festival).

To andre kvinder, begge frivillige, vender tilbage til, hvordan man sjældent har noget valg, når det kommer til at gå ind på en bane, hvor andre spiller ølbawling med risiko for at blive tigermis, fordi banen rent fysisk tager megen plads og på den måde tvinger

folk ud i en situation, hvor de må acceptere at blive udsat for tigermis. Ølbawlingbanerne bliver på den måde en form for erobring og kolonisering af rum.

Kvinde 1: Ja, og jeg tror også, at nogle folk, de bliver mere desperate, fordi de skal ud at score eller sådan.

Kvinde 2: Også i forhold til grænseoverskridende adfærd, så er der tigermis-konceptet, som er lort, for der er nogen, der fylder sådan hele stien, så man kan ikke komme udenom. Og jeg har ikke lyst til at blive fældet. Altså jeg vil bare gerne på toilet eller sådan, whatever. Og jeg har også prøvet et år, hvor min veninde og jeg, vi blev slået imod hinanden.

Interviewer (mand): Okay, så i taklingen eller hvad?

Kvinde 2: Ja, de kom ligesom imod os, og så fik vi slået hovederne imod hinanden. De undskyldte selvfølgelig, og det ’var ikke meningen, at I skulle slå jer’. Men man er stadig sådan: “Når du kommer hen og takler mig, så kan du jo ikke forvente, at jeg aldrig nogensinde vil komme til skade. Tænk jer om”. (C-15, Volunteers’ Village, kvinde, 18 år, første gang på Roskilde Festival – kvinde 2 slutter sig til undervejs i interviewet).

En anden kvinde kommer ind på, hvordan hun i mindre grad end tidligere er vidne til tigermis. Samtidig er hun åben for, at det kan hænge sammen med, at hun ikke, som i sine første år på Roskilde Festival, bor i L, men i Clean Out Loud (COL), hvor campingkulturen er en anden. Direkte konfronteret med, at intervieweren er blevet udsat for tigermis på den igangværende festival, begynder kvinden at fortælle om, hvordan hun som trykstrategi tidligere bevidst har undgået de steder, hvor andre spillede ølbawling:

Kvinde 1: Jeg synes, det er blevet bedre med alderen, der sker bare ikke så meget mere. Eller også er det, fordi man ikke bor i L. Jeg synes heller ikke, at der bliver lavet tigermis længere.

Interviewer (kvinde): Det skete faktisk for mig i forgårs.

Kvinde 1: Er det rigtigt. Jeg havde det også sådan i mange år, at jeg gik i en kæmpe bue udenom, hvor folk de spillede ølbawling. Det er i hvert fald min generelle oplevelse, at det er blevet meget bedre, sådan: “Vi skal ikke sidde og give folk point, og vi skal ikke lave tigermis.” (B-14, COL, blandet gruppe 25-27-årige, op til 10 gange på Roskilde Festival).

Af ovenstående eksempel fremgår det, at tigmis-ritualet har eksisteret i mange år, og interessant nok, at det er noget, deltagerne kan vokse fra, men at rituallet er blevet overleveret til andre (yngre) festivaldeltagere, der holder det i live. Det fremgår også af eksemplet, at det ikke er noget, kvinden oplever i COL, hvilket kan indikere, at det ikke udelukkende er hendes alder, men også hendes lokation på festivalen, der er årsagen til, at hun ikke i samme grad oplever ritualiserende lege som tigmis og rating.

Mens tigmis i forbindelse med ølbøwing er det eksempel, der bliver nævnt flest gange, og som generelt går igen på tværs af interviewene, så findes der også andre former for lege og aktiviteter med kapacitet til at invitere til grænseoverskridende adfærd. Det vil vi se nærmere på i næste afsnit, hvor vi sætter fokus på det ufrivillige aspekt, der kan opleves ved tigmis og andre legende aktiviteter på Roskilde Festival.

4.4 Ufrivillig inddragelse

Et element, der ofte kan observeres i ritualiserede lege, er en *ufrivillig inddragelse* af forbipasserende festivaldeltagere. Det grænseoverskridende består i det diametralt modsatte af, hvad Roskilde Festival som organisation står for, nemlig *ufrivillighed*. Her handler det grænseoverskridende om at blive involveret i andres gøren og laden – typisk lege – uden at have givet sit samtykke hertil. Et eksempel udspillede sig under et interview, hvor en ung mand uopfordret henvendte sig til en af de interviewede kvinder for at få et kys (C-11, P Nord, kvinder, 16-17 år, flere gange på Roskilde Festival). Manden var fremmed for den interviewede kvinde, men han var blevet udfordret af sine venner til at kysse hende; hvis han gjorde det, ville vennerne betale hans pizza. Manden spurgte ganske vist om lov først og respekterede også kvindens nej i den forstand, at han ikke kyssede hende. Men han var vedholdende og forsøgte under resten af interviewet, der varede næsten en halv time, at overtale kvinden til at give ham et kys. På trods af den klare markering af, hvor grænsen gik i form af et tydeligt nej, blev kvindens grænse altså alligevel gjort til genstand for forhandling.

Et andet eksempel er rating, en praksis i campingområderne, hvor typisk en gruppe unge mænd knytter bånd ved at *rate*, det vil sige bedømme, forbipasserende kvinders udseende på en karakterskala fra 1-10 og derefter offentliggøre karakteren enten ved markering med et skilt eller ved at annoncere bedømmelsen højtlydt:

I den meget lette genre vil jeg sige, selvom det også er rigtig nederen at sidde og rate andre mennesker på deres udseende, som ufrivilligt deltager i det. (A-11, N Get a Tent, kvinde, slut-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Som interviewpersonen selv nævner, så består ufrivilligheden i at få sit udseende gjort til genstand for andres vurderinger. Og sproget kan derfor også skabe ufrivillig inddragelse i andres gøren og laden. I et lignende eksempel forklarer en kvinde sin veninde,

hvordan hun oplevede at få en seksuel forespørgsel fra en ung fyr, der bare gerne ville være sammen med en 'MILF' (Mom I'd Like to Fuck), og herved følte hun sig reduceret til et objekt:

Kvinde 1: Jeg havde én i går. En meget ung fyr sidder i en stol, da jeg går forbi ham, siger han: "Har du nogle børn?" Jeg siger: "Nej". Han siger: "Jeg ville ellers gerne fucke en MILF". Det synes jeg var meget grænseoverskridende. Det er det der med, at han tror, han bare har ret til at sige, at han vil have sex med mig. Det er bare slet ikke okay.

Kvinde 2: Og det var ligesom ikke noget med dig som person, det var jo kun interessant, hvis du var en MILF. Hvor der bliver du ligesom også bare gjort til et objekt, det har jo intet med din personlighed at gøre. Det var jo kun interessant, om du havde børn, fordi han gerne ville fucke en MILF.

Kvinde 1: Ja, at jeg lige pludselig bliver taget ind i hans verden, eller den verden han sidder i dér. Og at jeg er et objekt og ikke en person, det har ikke noget med mig at gøre. Jeg er ligesom bare reduceret til et eller andet, der skal tilfredsstille ham. (B-13, J, to kvinder, 26 år, henholdsvis 5 og 7 gange på Roskilde Festival).

I et andet interview berettede en kvinde om at være blevet båret rundt på af fremmede helt uprovokeret samt at være blevet bundet fast til en stol mod sin vilje:

Ja, eller det der med, den gang hvor folk bare tog fat i én og bar én. Det kom altid sådan lidt ud af det blå, og man var ikke klar på det, og man var ikke med i deres leg. Man var ikke med på deres niveau, og så kunne man gå dér og pludselig blive båret. Og det er jo ikke sådan, at jeg går hjem og tænker: "Oh my god, jeg er rystet i min grundvold". Det er jo mere lige sådan en: "Oh shit, hvorfor er du så tæt på mig? Jeg kender dig jo ikke. Hvad er det, du laver? Og hvorfor er du i det her gear?" Og der er vel nogen mennesker, som vil føle det endnu mere krænkende, end jeg vil føle det. Jeg kan også huske en gang, hvor de fangede én med sådan et reb. Det lyder fuldstændigt sindssygt nu, men de fangede én med sådan et reb, og så satte de én ned på en stol. Og det var jo bare sådan... Altså, jeg kan huske, at jeg bare gik derfra og var sådan lidt: "Nå, det var da mærkeligt". Men der er da nogen, der vil... Det er jo fuldstændig absurd, at man går på en festival og bliver fanget med et reb og sat på en stol. Men det er jo, når jeg tænker tilbage på det, fordi man selv kommer ned i sådan en boble: "Ja, det er jo bare Roskilde. Jeg er jo okay, der er ikke sket mig noget. Og det er der jo heller ikke, jeg er jo ikke nødvendigvis blevet krænkede. Men det er der måske andre, som kunne have følt meget krænkede" (A-15, Food Court, kvinde, midt-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Det grænseoverskridende element består særligt i utilregneligheden, chokket i, at man ikke ved, hvad der sker, eller hvorfor det sker. Og som resultat deraf bliver hun sin *kropslige autonomi* bevidst, det vil sige retten til at bestemme over egen krop. I et andet eksempel, der følger nedenfor, forklarer en anden kvinde, der befandt sig i en lignende situation, at det grænseoverskridende dels består i selve handlingen at blive taklet og væltet omkuld, men at der også er et element af ufrivillighed, hvor hun bliver gjort til genstand for andres leg:

Jeg synes, at noget af det mest grænseoverskridende, jeg har oplevet, det er mænd, der takler én. Og også flytter rundt på én, det synes jeg er superubehageligt. Fordi man er en del af nogen andres leg, samtidig med at man bliver frataget retten til det, man selv er i gang med. For nogle år tilbage, der var jeg på vej ned til badesøen for at tage et bad. Hvor jeg virkelig går med mit håndklæde og er på vej mod badene. Hvor jeg så bliver løftet op af en fyr, hvorefter han takler mig og lægger mig i jorden. Det er sådan superubehageligt. De spiller et eller andet spil. Det er ikke engang tigersmis, det er et eller andet gag, de lige har gang i, i deres camp. (B-18, Festivalpladsen, kvinde, 28 år, 12 gange på Roskilde Festival).

En kvinde beskriver sågar, hvordan hun går i 'overlevels-mode', hvor hun forbereder sin krop på det værste ved at spænde op, så hun bedre kan stå imod. Hendes veninde beskriver det efterfølgende som at være i *alarmberedskab* (en tilstand, vi også beskriver nærmere i afsnit 4.6):

Altså, tigersmis er jo fuldstændig vanvittigt, ik. Det er der heldigvis ikke så meget mere af, føler jeg. Men jeg snakker meget med mine venner om, at når man ser nogle ølbowl, så går man i overlevels mode. Sådan: "Okay, nu skal jeg fandeme sørge for at gå udenom. Og jeg skal vide, hvad jeg skal gøre. Jeg skal spænde i kroppen, for de kan komme og smadre mig lige om lidt". (A-17, Volunteers' Village, to kvinder, henholdsvis 22 og 23 år, 4 og 9 gange på Roskilde Festival).

Et andet eksempel på en ufrivillig fysisk inddragelse er uopfordrede seksuelle tilnærmelser. Følgende eksempel omhandler en kvinde, der er så 'bankelam', at hun gør seksuelle tilnærmelser til samtlige mænd i en camp:

Ja, problemet var bare, at hun var bankelam, hun væltede bare rundt. Hun satte sig oven på alle drengene og ville bolle med dem og gramsede på dem alle sammen og alt sådan noget. (C-5, F Vest, kvinde, 20 år, flere gange på Roskilde Festival).

Det ufrivillige kan her både ses i de 'dreng', der bliver omdrejningspunkt for hendes seksuelle lyster, men måske den pågældende kvindes tilstand som 'bankelam' også har betydning for, hvorvidt hun egentlig selv 'frivilligt' indgår i situationen. Der er også andre tilfælde, hvor nogle festivaldeltagere har taget sig friheder, der ufrivilligt inddrager andre. Et eksempel herpå er nøgenhed på fællesarealer og blotteri:

En fuld mand i går kunne godt lide at gå rundt og vise sin diller. Det gjorde mig ikke personligt noget, men tænker, at det er en privat del af én selv, og at det kan være grænseoverskridende for andre. (B-08, F Øst, mand, 19 år, flere gange på Roskilde Festival).

Eksemplerne med uopfordrede tilnærmelser af seksuel karakter gør det relevant at zoome ind på, hvilke forventninger og forståelser festivaldeltagerne har til seksualkulturen, herunder den scorekultur, der generelt gør sig gældende på festivalen. Dét dykker vi ned i som det næste.

4.5 Seksuelle forventninger og kropslig grænsedragning

Festivalen bliver af mange set som et frirum eller et mulighedsrum til at udfolde sig seksuelt og udtrykke sig kropsligt, eksempelvis gennem nøgenhed. Og som vi også tidligere har været inde på, synes der at herske et *omvendt samtykke* på festivalen, hvor det handler om at tage chancer og få kysset på en masse – så kan man altid se bagefter, om man gik over strengen eller over nogens grænse. Alene forventningen om at særligt de unge (mænd) skal have meget sex med nye partnere og prøve grænser af, kan vanskeliggøre, at de får mærket, hvor egne og andres grænser går. Dermed bliver festivaldeltagerne udfordret på balancegangen mellem seksuel udfoldelse og grænsedragninger før, under og efter seksuelle handlinger. Vi vil derfor dykke ned i, hvilke seksuelle udfoldelser Roskilde Festival er et mulighedsrum eller et frirum for. Og hvordan de forventninger, der er til seksualkulturen på Roskilde, er med til at forstærke kønnede og seksuelle stereotyper for, hvem der kan udfolde sig seksuelt. Samt de reaktioner, denne seksualkultur medfører.

Kvinder og mænds forventninger til seksuelt grænseoverskridende handlinger er ofte ikke de samme, fordi grundforestillingen er, at kvinder i langt højere grad vil blive udsat for grænseoverskridende adfærd på festivalen. Den forståelse vil vi her forsøge at nuancere. Vi kommer i afsnit 4.6 og 4.7 nærmere ind på de konsekvenser, som særligt kvindelige festivaldeltagere oplever, og hvad det kan betyde for deres bevågenhed og generelle festivaloplevelse. Desuden redegør vi her i afsnit 4.5 for, hvordan alle festivaldeltagere uanset køn, seksualitet og alder kan gøre sig kropslige erfaringer med grænseoverskridende adfærd. Alle festivaldeltagere er dermed potentielt i stand til at overskride andres grænser og blive udsat for grænseoverskridende adfærd, men som det vil fremgå

i dette afsnit, kan erkendelses- og handlingsrummet variere med eksempelvis køn og alder og hvilke forventninger deltagerne har til scorekulturen på festivalen.

I et interview med tre unge kvinder er de forundrede over, at den mandlige interviewer ikke kender til kysse- og bollebilletter, og de forklarer ham derfor, hvordan man folder billetten af dele fra en øldåse, og hvordan man i øvrigt kan se forskel på en kysse- og en bollebillet:

Kvinde 1: Okay, for eksempel den her, og så gør man sådan her, så har jeg ikke lavet en bollebillet. Men den her runde, den kan man godt få ind i den her, og så er det en bollebillet.

Kvinde 2: Ja, dét der, det er bare en kyssebillet.

Kvinde 1: Så man kan give dem til én, og så er folk også... [red. Laver kysselyd]

Kvinde 3: Og dem her, dem giver folk os.

Interviewer (mand): Ja okay, så dem går folk bare sådan og giver random?

Kvinde 1: Ja, hvis nu det var os, så ved folk godt, hvad det betyder. Så folk kan også være sådan: "nej". Men jeg ved det ikke, men sådan det er ret offensivt måske, jeg ved det ikke. Men der er nogen, der er på, og så er der nogen, der ikke er. Og det er virkelig forskelligt. Men folk gør det ret meget. Jeg synes, at det er okay. Jeg siger bare nej, hvis ikke jeg gider, agtigt. (C-11, P Nord, kvinder, 16-17 år, flere gange på Roskilde Festival).

Kysse- og bollebilletter er, som den ene interviewperson nævner, måske en ret offensiv måde at mobilisere et mulighedsrum på for kys og sex med fremmede, som festivaldeltagerne møder på deres vej – i hvert fald for dem, der ikke kender til denne sociale kode. Som den interviewede også nævner, oplever hun, at der er plads til at sige nej, hvis ikke man har lyst til kys eller sex med den pågældende. Men overgangen fra leg til seksuelle handlinger er en flydende størrelse, for, som vi skal se nærmere på her, kan de seksuelle aktiviteter, der er forklædt som ritualer og leg, ende ud i at lægge et stort forventningspres på den enkeltes skuldre, fordi der opstår forventninger til, at vedkommende scorer en masse på Roskilde Festival. Her har vi eksempler på, at legen med at få et kys af en fremmed udvikler sig til en anden leg, der handler om at kysse allerflest, og at der derfor bliver ført 'plankeværk', eksempelvis på armen, over, hvor mange scoringer man har opnået. Den samme leg har i nogle tilfælde udviklet sig til, at der, internt i en camp, bliver ført plankeværk for den enkelte 'beboer' over, hvor mange de hver især har haft sex med for på den måde at kunne måle sig op mod hinanden. En ung kvinde reflekterer

i eksemplet nedenfor over sit møde med en mand, der havde krydser på armen over, hvor mange han havde kysset:

Ja, er du i sådan en camp med alle dine dudes, så er det sådan noget her: Vi skal ud at score i den her Roskilde-uge, og vi skal bare hakke... vi skal se, hvor mange vi kan krydse af og sådan noget dér. Seriøst, jeg mødte en fremmed i går, han havde seriøst sådan nogle krydser på armen over, hvor mange han har kysset. Og så var det sådan noget med, at alle i hans camp havde gjort det. Og den, der havde kysset færrest piger, han skulle... ej, det kan jeg ikke huske, men der var en konsekvens ved det. (A-12, M Get a Tent, kvinde, 19 år, flere gange på Roskilde Festival).

Scoretavlen fører i nogle tilfælde til interne forventninger i gruppen om at opnå 'the perfect week' – en betegnelse for, at man har sex med en ny partner hver dag i en hel uge. Denne scorekultur på Roskilde Festival gør sig særligt gældende blandt de helt unge mænd. En kvinde, der har været på festivalen 12 gange, fremhæver, hvordan 'the perfect week' og lignende adfærd er med til at ændre på de unge mænds kvindesyn:

Jeg tror, at især unge mænd har sådan en, jo flere vi kan komme ud at score, og jo mere vi kan snakke grimt om de kvinder, vi er i nærheden af, jo mere sej er jeg. At der er blevet sådan en kultur om, at man kan ophøje sit eget selvværd ved at tale grimt om andre. Og det føler jeg især at unge mænd har, meget mere end dem vi omgik. Det kan jo også bare være, at vi har været i en gruppe med fyre, som var gode. Og så kan det godt være, at man sad i en stol og ratede om piger fik 10 eller 2, og det er jo også pisse farligt. Men nu, der bliver det bare, at man sidder og overhører samtaler med unge fyre, der er sådan: Årh, så kneppe jeg lige bla bla, og jeg skal også kneppe en ny i aften. Jeg føler virkelig, at der er kommet en kultur med... altså også det med den artikel med 'The Perfect Week'. Så jo flere du kan knalde, og jo mere nedladende du kan være over for pigen bagefter. Det er jo det, der er lidt spændende for dem, at man kan bilde dem alt muligt ind for at komme i seng med dem. Og bagefter, så kan man behandle dem, som var de en sko. Og det er fedt, det kan man gå hjem og fortælle til fyrene, hvor fedt det var. Og hvor sjov man var. (...) Men jeg tror, det er meget sværere at være et ungt menneske i dag end for 12 år siden, fordi der er nogle helt andre præmisser for en fed festival. Altså vores præmisser var bare sådan: "Vi skal være stive, og vi skal have det sjovt, og fest". Hvor det virker, som om præmissen nu er, at man skal være black out, og man skal helst kunne brække sig, og man skal helst kunne lave noget grænseoverskridende, fordi så er det en fed aften, ik. (A-11, N Get a Tent, kvinde, 28 år, 12 gange på Roskilde Festival).

En mand, vi talte med, udtrykker sine bekymringer for den seksual- og scoringskultur, han udmærket godt er klar over, at han selv indgår i. Alligevel undrer han sig over, at unge mænd tager på Roskilde udelukkende for at have sex med flest muligt kvinder:

Jeg kender gutter, som ikke har mistet deres mødom endnu, som siger, at de skal på Roskilde for at kneppe. "Okay, men hvorfor skulle du ikke det før, du skulle på Roskilde?" (B-03, F Vest, mand, 19 år, to gange på Roskilde Festival).

Den interviewede udviser en vis bekymring for, at 'gutter, der ikke har mistet deres mødom', ser Roskilde Festival som det oplagte sted at have sex første gang. Han peger her på et ideal for, hvad unge (særligt mænd) forventer af scorekulturen på festivalen. Der kan selvsagt være forskel på, hvor grænseoverskridende et one-night-stand opleves, afhængigt af ens forudgående seksuelle erfaringer. Hvor sex for mange er en forventelig og opnåelig oplevelse på festivalen, ligger der i sig selv et yderligere pres, hvis den unge endnu ikke har haft sex med nogen. Dertil kan man godt forestille sig, at grunden til, at den interviewede stiller spørgsmål ved, hvorfor de unge mænd ikke prioriterer at have sex, før de kommer på festivalen, kan hænge sammen med, at festivalsammenhængen ikke umiddelbart giver rum til at mærke og lære ens seksuelle grænser at kende i relation til et andet menneske, fordi den seksualadfærd, der typisk praktiseres på festivalen, sker i flygtige og kortvarige relationer med fremmede mennesker.

Vi har tidligere berørt, at de interviewede associerer overskridelse af seksuelle og kropslige grænser som noget, der oftest knytter sig til en kønnet forståelse af, at det er mænd, der krænker kvinder, og dermed kvinder, der primært bliver udsat for kropslig og seksuelt grænseoverskridende adfærd. Denne kønnede forestilling om grænseoverskridende adfærd stemmer overens med den gængse kønsopfattelse i samfundet, og den er et udtryk for underliggende strukturelle mekanismer, der præger festivaldeltagernes forståelse af, hvem der kan blive udsat for seksuelt grænseoverskridende adfærd, og hvordan de bør reagere på at blive udsat for denne adfærd.

Her kan det være væsentligt at få præciseret, at den kropslige og seksuelt grænseoverskridende adfærd, der finder sted på Roskilde Festival, kræver en opmærksomhedsgiver og en opmærksomhedsmodtager. Vi har i figuren nedenfor overskueliggjort, hvordan kvinder såvel som mænd kan være henholdsvis opmærksomhedsgiver og opmærksomhedsgiver.

		Opmærksomhedsmodtager	
		Kvinde	Mand
Opmærksomhedsgiver	Kvinde	Kvinde til kvinde	Kvinde til mand
	Mand	Mand til kvinde	Mand til mand

Selvom deltagernes adfærd i mange tilfælde afspejler de normative forestillinger om, at mænd er opmærksomhedsgivere, og kvinder er opmærksomhedsmodtagere, har deltagerne også andre personlige erfaringer, der viser, at kvinder ligeledes kan være uønsket opmærksomhedsgivere over for mænd og andre kvinder, og at mænd foruden at være opmærksomhedsgivere også kan være uønsket opmærksomhedsmodtagere fra kvinder og fra andre mænd. Vi vil i det følgende komme med konkrete eksempler, der viser, at selvom alle fire scenarier forekommer på festivalen, bliver de ikke opfattet som lige grænseoverskridende. Reaktionerne på at få uønsket opmærksomhed og/eller uønskede berøringer erfares forskelligt i de fire scenarier. En mandlig festivaldeltager på knap 17 år forklarer om en oplevelse med at få 'et dask i røven af en pige':

Mand: Altså jeg havde faktisk også en oplevelse den første aften, hvor jeg går oppe på stien. Og så er der nogle piger, som går i modsat retning. Og så fik jeg lige et dask i røven. Men altså, nu er jeg jo så ligeglad med sådan noget.

Interviewer (kvinde): Ja, men der kunne være nogle andre, der vil finde det grænseoverskridende?

Mand: Ja, ja, præcis. Og hvis jeg havde gjort det samme, så havde det måske heller ikke haft helt samme udgang, så at sige.

Interviewer (kvinde): Ja, så tror du, at det er mere okay, når fyre gør det, eller piger gør det, eller er det det samme?

Mand: Jeg tror, at i det sociale miljø er det sådan mere okay, men jeg tror også, at det har noget at gøre med, at drenge er mere ligeglade. Det tror jeg er det bedste bud, jeg kan komme med. (A-5, F Syd, mand, 16 år, første gang på Roskilde Festival).

For det første fremhæver han, at hans reaktion var 'at være ligeglad med sådan noget'. Dertil får han sagt, at han godt er klar over, at situationen ikke ville være den samme, hvis han havde ageret på samme vis over for den pågældende 'pige', så havde det nok 'heller ikke haft samme udgang'. Og da interviewereren så spørger ind til denne kønnede forskel, er hans bedste bud, at det nok skyldes, at 'drengene er mere ligeglade' med den slags adfærd. I tilfælde, hvor mænd har taget andre mænd på røven, har de interviewede mænd ikke været ligeglade. Her giver de klart udtryk for, at det var grænseoverskridende:

Jeg er engang blevet slået i røven af en fyr på pladsen, som kom hen og sagde "God røv". Det var både grænseoverskridende som handling, men også fordi han virkelig slog til. Havde jeg ikke været fuld, havde det heller ikke været okay i situationen, men i dag synes jeg heller ikke, det er okay, når jeg tænker tilbage på det. (B-08, F Øst, mand, 20 år, flere gange på Roskilde Festival).

Da den pågældende interviewede reflekterer over egen reaktion på hændelsen, svarer han:

Det er mere noget, man hører om, sker for piger end for drenge, så det er også derfor, at jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle reagere i situationen, andet end bare at grine og ryste på hovedet. (B-08, F Øst, mand, 20 år, flere gange på Roskilde Festival).

Han giver udtryk for, at han slet ikke vidste, hvordan han skulle reagere, fordi han kun havde kendskab til, at det typisk er noget, der sker for 'piger' og altså ikke for 'drenge'. Herved peger han på den underliggende forståelse af, at det er kvinder, der oftest bliver udsat for grænseoverskridende adfærd, og derfor er han helt uforberedt på, at det kan ske for ham, og hvordan han skal reagere i situationen. Omvendt forholder det sig for mange kvinder. De er, som vi vil komme ind på i næste del af analysen, mentalt parate på, at seksualkulturen potentielt kan være farlig og kan ende i en voldtægt. Hvorimod mænd ikke tilsvarende er forberedt på at kunne stå i en sådan situation og derfor ikke ved, hvordan de skal sige fra, hvis de pludselig befinder sig i en situation, hvor en kvinde eller en anden mand gør seksuelle tilnærmelser. Dertil gør forestillingen om, at kvinder ikke kan udvise grænseoverskridende adfærd, sig også gældende. Her i et eksempel, hvor en mand spørger sine to veninder, om deres adfærd rent faktisk kan være grænseoverskridende på festivalen:

Mand: Men tænker I, at piger kan udvise grænseoverskridende adfærd eller... selvfølgelig kan de det. Men er der også nogle eksempler på det?

Kvinde 1: Ja, ja, ja. Det tror jeg da helt sikkert.

Kvinde 2: Ja, jeg kan da huske et år, hvor jeg var helt ung, hvor vi ligesom havde en konkurrence om, hvem der kunne gå rundt og tage flest på røven.

De griner.

Kvinde 2: Ja, og det kan da godt være, at det for nogen ikke har været så fedt. Og der tror jeg også, der er jo klart nogle kønsforskelle i det. Hvor man måske som pige synes, at det er måske no problem, men selvfølgelig er det heller ikke alle fyre, der har lyst til at blive raget på røven.

Kvinde 1: Nej, eller sådan noget kyssekonkurrence, hvor man også rendte rundt og kyssede alle mulige. Altså ikke sådan, man tvang jo ikke folk til det. Der var faktisk én sidste år, det er lidt noget andet, men hvor mig og min veninde gik rundt til alle og spurgte, om vi skulle bolle, agtigt. Og jeg er selv til drenge, så jeg var meget sådan: "Åh, vi mener jo ikke noget med det". Og så var der så en pige, der tog mig i det og sagde: "Synes du selv, at det er okay, at du siger dét der til folk?" Og det var jo sådan lidt... Ja, hun blev sur. Jeg overskred måske nok hendes grænser. Og så bagefter, så fik jeg så sagt undskyld. (C-10, P Nord, mand, 19 år, flere gange på Roskilde Festival).

Bemærk, at den interviewede beskriver sin uopfordrede tilkendegivelse om at ville have sex som uskyldig i udgangspunktet, fordi hun ikke mener noget med den – hun er jo selv til drenge, som hun siger. Men andre kan af gode grunde ikke kende til hendes intentioner. Og selvom den interviewede ikke selv kommer ind på det, så peger hendes eksempel indirekte i retning af en yderligere problematik ved den kønnede dimension på grænseoverskridende adfærd, nemlig at den generelt opfattes binært. Det vil sige ud fra en forståelse af, at der findes kvinder og mænd, og at de to kategorier hver især begærer det modsatte køn. En afledt effekt heraf er, at oplevelser fra festivaldeltagere med minoritetsstatus på baggrund af køn og seksualitet udviskes. Den interviewede lader for eksempel til at tale ud fra en *heteronormativ* antagelse om, at alle er heteroseksuelle og dermed tænder på det modsatte køn, hvilket kan være en forklaring på, at det så kommer bag på hende, at en anden kvinde reagerer så voldsomt og finder opfordringen til sex grænseoverskridende. I næste afsnit vil vi alligevel rent analysestrategisk holde fast i en binær kønsforståelse for at fremhæve et aspekt ved grænseoverskridende adfærd, der har vist sig at være særlig udtalt blandt kvindelige festivaldeltagere.

4.6 Affektivt alarmberedskab

Med begrebet *affektivt alarmberedskab* ønsker vi at beskrive en kropslig tilstand blandt særligt kvindelige festivaldeltagere, hvor (tidligere) erfaringer med grænseoverskridende adfærd (det være sig første- men også andenhånds) medvirker til øget opmærksomhed

på omgivelserne, her især på andre deltagere (oftest fremmede mænd) og situationer, der erfaringsmæssigt forventes at kunne sætte én i en sårbar position, hvor man er udsat og dermed et nemt offer for grænseoverskridende adfærd. Med udgangspunkt i citater fra vores interviews vil vi i denne del af rapporten vise, hvilke former for grænseoverskridende adfærd det affektive alarmberedskab blandt nogle kvindelige deltagere er bundet op på. Dernæst vil vi give illustrative forklaringer fra interviewpersonerne på, hvordan det affektive alarmberedskab i nogle tilfælde har været handlingsmobiliserende i den forstand, at nogle deltagergrupper – igen primært kvinder – har udviklet og praktiserer det, vi vil kalde *tryghedsstrategier* for at (re)etablere en fornemmelse af tryghed ved at minimere eller helt undgå udsatte situationer og/eller introducere individuelle såvel som kollektive foranstaltninger. Vi lægger ud med at udfolde begrebet affektivt alarmberedskab, hvor der, sagt på en anden måde, er tale om en øget bevidsthed om potentielle farer med afsæt i en følt utryghed, der dog ofte er begrundet i virkelige, *levede erfaringer*, som eksemplificeret i følgende to citater:

Kvinde 1: Altså ikke lige fra i år. Men sidste år dér oplevede jeg på samme aften én, der greb fat i mit ansigt meget hårdt og stak tungen ned i halsen på mig. Og så efterfølgende var der en mand, der kom hen og sagde, at han ikke kunne finde sine venner, om vi ville have de ekstra drinks, han lige havde købt. Og så da vi rejste os for at gå igen, så blev han helt vildt sur. Formodentlig fordi vi havde taget imod en drink uden at ville knalde ham, vil jeg tro.

Kvinde 2: Lige i år har jeg ikke sådan rigtig nogle ubehagelige oplevelser, men sådan de andre år. Altså som kvinde er det enormt svært at være oppe i barerne herinde på pladsen. Det kan godt være svært at få lov til at købe øl, fordi der står folk bagved og sådan lægger hænderne på én, eller lige synes, at de skal putte hånden rundt om én, mens man står og venter. Det synes jeg er rigtig ubehageligt, og jeg foretrækker at købe øl inde på pladsen, når der ikke er særlig meget kø. Ikke bare på grund af mindre kø, men fordi det kan være så ubehageligt som kvinde at købe øl, når der står for mange mennesker. (B-18, Festivalpladsen, kvinder, henholdsvis 22 og 28 år, 6 og 12 gange på Roskilde Festival).

Det affektive alarmberedskab skal i sig selv forstås som en forebyggende foranstaltning. Der er tale om kropslig såvel som mental forberedelse på, at man som en del af det at deltage i Roskilde Festival kan risikere at blive udsat for noget grænseoverskridende i en eller anden form. Dermed gøres grænseoverskridende adfærd til noget forventeligt, og man er derfor (for)beredt. Det lader til, at mange førstegangsfestivaldeltagere mentalt har forberedt sig på, at alt kan ske på Roskilde. Det affektive alarmberedskab bliver det 'filter', som festivaldeltagerne erfarer festivalen igennem, og betyder, at adfærd, som de måske ellers ikke ville have opfattet som grænseoverskridende, alligevel opleves som

sådan. Der opstår en tvivl om, hvorvidt noget, som det affektive alarmberedskab opfanger som potentielt grænseoverskridende, reelt set også er det:

Når man har en direkte oplevelse af, at nogen tager én på røven, så kan man vende sig om og sige: 'Hvad fuck laver du?!' Men hvis det 'bare' er én, der står og kigger på dig. Hvad skal man så gøre? Skal man så sige: 'Hey, du opfører dig underligt'. Altså, det er jo ubehageligt, men det er jo ikke, fordi personen gør noget direkte mod dig. Og så står man dér i lang tid. Det kan jo være, han kigger på hende bag mig. Det kan jo være, han bare er lidt fuld, men man kan ikke gøre noget ved det. Og det er også pisse ubehageligt i sig selv, at det er noget, der er vildt svært at sige fra overfor. (B-13, J, kvinde, 26 år, flere gange på Roskilde Festival).

Stemtheden, der følger med det at være i affektivt alarmberedskab, gør, at nogle kvindelige interviewpersoner udviser en særlig grad af bevidsthed om og opmærksomhed på andre kvinder i potentielt sårbare situationer, for eksempel når de tisser i hegnet:

Jeg synes tit, jeg ser piger, som for eksempel tisser i hegnet, og som bliver råbt ad eller chikaneret, eller hvor der er nogen, som tager billeder af dem. Eller bare på anden måde gør grin med dem, hvor de er i en sårbar position, og det tænker jeg, må være rigtig ubehageligt. (A-8, East City, kvinde, 28 år, flere gange på Roskilde Festival).

Her beskriver den interviewede en *andenhåndserfaring* med grænseoverskridende adfærd, det vil sige en situation, hvor hun har observeret andre blive udsat for, hvad hun antager må være grænseoverskridende for vedkommende, eller som hun selv ville have fundet grænseoverskridende. Vi har også talt med mænd, der har andenhåndserfaringer, typisk gennem kvindelige festivaldeltagere, der står dem nært.

Sidste år var jeg her med min kæreste, og dér var nabocampen meget efter min kæreste. De sagde: "God røv" og sådan noget. Det var grænseoverskridende for hende, så det påvirkede også mig. (B-12, J S&C, mand, 20 år, tre gange på Roskilde Festival).

Den interviewede mand blev opmærksom på andre mænds catcalling, fordi denne adfærd var grænseoverskridende for hans kæreste og derigennem også blev det for ham. Tilsvarende forklarede han senere i interviewet, at hans storesøster, i modsætning til ham selv, udsættes for grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival.

Jeg har også en storesøster, som det [red. grænseoverskridende adfærd] er sket for mange gange. Det er sådan lidt sørgeligt, ik. (B-12, J S&C, mand, 20 år, tre gange på Roskilde Festival).

Han er med andre ord bevidst om, at kvinder, her hans søster og hans kæreste, langt oftere bliver udsat for grænseoverskridende adfærd, end han og andre mænd gør det.

En kvindelige deltager, der har været på Roskilde Festival flere end 10 gange, fortæller om, hvordan frygten for voldtægt ligger latent som en følelse i kroppen. I det fremhævede citat er følelsen blevet aktualiseret af sagen på Roskilde Festival 2019, hvor en gruppe unge mænd havde spraymalet 'voldtægtstelt' på et af teltene i deres camp. Eftersom det spraymalede telt stod ud mod en af fællesstierne med mange forbipasserende, gik det viralt på sociale medier. Citatet nedenfor er en kommentar til forlydender om, at 'voldtægtsteltet' skulle være ment som en joke:

Problemet er, at for rigtig mange kvinder er det ikke bare en joke. Det er en frygt, når man går tidligt i seng. Jeg gik tidligt i seng i går, og min lejr går ud og fester. Så er det ikke for sjov, at jeg kan have en eller anden bange anelse om, at hvis der kommer en eller anden fyr og åbner det her telt, så kan jeg faktisk ikke gøre noget. Så bliver jeg voldtaget. Og det skal man selvfølgelig ikke tænke hele tiden. Men den er der bare. (A-11, N Get a Tent, kvinde, 28 år, 12 gange på Roskilde Festival).

Andre interviewede kvinder kæder en følelse af sårbarhed sammen med telte mere generelt. Som de beskriver, er det kun en tynd teltdug, der separerer dem og deres kroppe fra de farer, der måtte lure ude på den anden side. Det faktum, at de ofte også er berusede, når de sover i deres telte, forstærker kun følelsen af at være udsat:

Vi var på Heartland sammen, og dér kom vi til at snakke om det her med: Shit, jeg ligger bare under en lille teltdug. Jeg ligger og sover, påvirket af alkohol. Og jeg ligger og sover helt uden at kunne gøre noget, med en teltdug omkring mig. Så nogle gange kan jeg godt blive sådan lidt... Og det var jo endda bare Heartland, som er helt lille og meget privilegeret. Hvor på Roskilde, dér kan jeg godt nogle gange få den der: Wow! Der er ikke langt fra min krop eller mig til... (A-15, Food Court, kvinde, midt-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Som beskrevet nedenfor, så sættes det affektive alarmberedskab nogle gange ud af kraft under alkoholpåvirkning. Men efterhånden som alkoholen kommer ud af kroppen igen, så bliver interviewpersonen opmærksom på, at der er foregået noget, eller potentielt kan komme til at foregå noget, der overskrider hendes grænser:

Kvinde 1: Ja, og jeg tror da også, jeg overskrider mine egne grænser nogle gange. Når jeg tænker tilbage på det, så tænker jeg: Hvorfor fanden gjorde jeg det?

Interviewer (mand): Har du et eksempel? Det kan også bare være noget, en ven har gjort. Det behøver ikke være dig selv.

Kvinde 1: Åh, det er mere det med at kunne huske en følelse af at have gjort noget.

Kvinde 2: Hey, hvad med da du gik i bad nede ved... (griner)

Kvinde 1: Nå ja, det er rigtigt. Jeg var virkelig, virkelig fuld, og så gik jeg i bad inde i det forkerte bad med sådan 10 andre drenge, og jeg var bare så fucking ligeglad. Og så bagefter, dér tænkte jeg: Hvad fanden var det lige, jeg lavede? (C-05, F Øst, blandet gruppe på 8-9 personer, alle i start-20'erne, op til tre gange på Roskilde Festival).

To kvinder i midt-20'erne, som er på Roskilde Festival for 10. gang, fortæller, hvordan de, som årene er gået, har lært eller er blevet bedre til at lytte til deres affektive alarmberedskab, her forstået som en skærpet opmærksomhed på kvinder, der er yngre end dem selv, og den utryghed, de, interviewpersonerne, føler ved den kultur, de som helt unge også selv var en del af, men som de dengang ikke bed mærke i på samme måde – hvis overhovedet:

Kvinde: Næ og jeg tror, nu er vi jo lidt ældre, eller hvad man skal sige, i forhold til mange af dem, der ligger derude i områderne. Og sådan i går, så mødte vi også en pige, der var sådan: Har I set [navn på fyr]? Jeg vil gerne lave ham. Og hun var bare helt vildt stiv og kunne dårligt stå på benene. Hvor det var sådan... Jeg synes også, at man begynder at føle lidt mere et ansvar eller sådan. Og vi prøvede sådan at hjælpe hende og sige: Ej, er du sikker på, at det er en god idé? Og sæt dig lidt her. Så det er måske også, fordi jeg selv føler mig superutryg, men når jeg ser... Jeg kan da godt huske, da jeg selv var 16 og på Roskilde første gang. Sådan når man går rundt og kigger. De er så megaunge, og jeg bliver da mere utryg ved den kultur, der bliver skabt omkring dem, så på deres vegne end på mine egne. (C-13, M, to kvinder, henholdsvis 24 og 25 år, 10 gange på Roskilde Festival).

Med andre ord afføder det affektive alarmberedskab ikke alene en opmærksomhed på mulige farer ved omgivelserne i et forsøg på at beskytte én selv; opmærksomheden kan også være rettet mod andre festivaldeltagere som en omsorg for 'den anden'. Det kan helt konkret, som beskrevet i eksemplet ovenfor, udmønte sig ved, at en forholdsvis erfaren kvindelig festivalgænger projekterer sin egen utryghed over på en yngre og dermed også mere 'grøn' festivaldeltager. Væsentligt for det næste afsnit er, at det øgede

niveau af opmærksomhed bliver handlingsanvisende, hvorfor vi ser den interviewede kvinde forsøge at skabe tryghed omkring den yngre kvinde. I det sidste afsnit vil vi udpensle, hvordan deltagerne agerer på de signaler, det affektive alarmberedskab sender, det vil sige, hvilke forskellige former for tryghedsstrategier deltagerne udvikler som en direkte respons på deres bevidsthed om grænseoverskridende adfærd.

4.7 Tryghedsstrategier

En afledt effekt af det affektive alarmberedskab er, at festivaldeltagerne har opfundet en række individuelle og kollektive *tryghedsstrategier*, som de benytter for at skabe tryghed og forebygge oplevelser med grænseoverskridende adfærd. Det faktum, at tryghedsstrategierne er opfundet af deltagerne selv, betyder, at der *ikke* er tale om tryghedsstrategier, der er opstået som et resultat af en strukturel indsats iværksat af Roskilde Festival-organisationen. Tværtimod kan tryghedsstrategierne ses som en respons på et behov, der ikke imødekommes på anden vis. Tryghedsstrategierne kan også læses i forlængelse af vores tidligere analytiske pointer om forventninger til samt narrativer om festivalen, eftersom de nævnte tryghedsstrategier bliver praktiseret som respons på specifikke former for grænseoverskridende adfærd, der antages at være forventelige i festivalkonteksten. Et konkret eksempel findes i citatet nedenfor, hvor historier om de grænseoverskridende situationer, andre fulde kvinder er endt ud i, har været med til at *frame* den interviewede kvindes forventninger til, hvad der *kan* ske, hvis hun ikke benytter sig af de nødvendige tryghedsstrategier:

Ja, altså jeg går ikke alene. Som oftest hvis jeg er fuld og det er mørkt, så går jeg ikke rundt alene. Det er sådan, det er. Hvis det er lyst, jamen så kan jeg godt gå rundt alene, selv om jeg har drukket. Men hvis jeg er fuld, så har jeg ikke lyst. Også fordi så sejler man lidt mere rundt, eller det risikerer man. Også fordi man har hørt de der historier med folk, der er gået med nogen, fordi de har fået det skidt. Det har jeg læst en artikel om, at hun bare var vågnet op uden bukser på. Så sådan dér; ik. Ja, og dér har jeg det sådan her; ja, det gider man bare ikke. Også hvis man ikke har styr på, hvor meget man har drukket, eller ikke ved, hvor fuld man er; så er det jo heller ikke fedt at ende i et eller andet telt. (C-15, Volunteers' Village, kvinde, 18 år, første gang på Roskilde Festival).

En anden gruppe kvinder kommer ligeledes ind på skrækhistorier, for eksempel om at blive fældet, eller at nogen bryder ind i ens telt. Det betyder, at de som tryghedsstrategi forsøger at være forberedt på lidt af hvert. Sådanne skrækhistorier påvirker deltagerens forventninger. De deltager dog fortsat i Roskilde Festival, men benytter sig af den tryghedsstrategi, der ligger i *ikke* at bo i camp i et bestemt område (L), der for dem forbindes med særlig grov grænseoverskridende adfærd.

Kvinde 1: Ja, dér skal du være mere parat på alting. Alt kan ske. Og man kommer jo også lidt forberedt, for man hører jo mange af de der skrækhistorier om folk, der slår sig, fordi de bliver fældet, og indbrud i telte og sådan nogle ting. Men der er jo helt sikkert forskel. Jeg tror da, at hvis noget af det samme skulle ske dér, hvor jeg skal arbejde, så ville det også være grænseoverskridende.

Interviewer (mand): Er det noget, der har fået jer til at overveje, om I skulle komme her på festivalen. Altså de skrækhistorier, som du nævner?

Kvinde 1: Nej. Det har bare været med til at påvirke os for, hvor vi skulle ligge henne af. Det har mere været det.

Kvinde 2: Ja, vi ville jo heller ikke helt vildt gerne ligge i L, fordi dér havde vi hørt, at rigtig mange ting blev stjålet og sådan noget.

Kvinde 1: Ja, det kan jeg huske, at vi snakkede meget om på et tidspunkt. (C-01, F Vest, tre kvinder, 17-18 år, første gang på Roskilde Festival).

Forståelser af det grænseoverskridende som fænomen lader dog til at være påvirket af umiddelbare oplevelser og let genkaldelige erfaringer, der er i frisk erindring. Eksempelvis fylder det meget hos en interviewet kvinde, at en af hendes venner for kort tid siden fik skåret sit telt op med en kniv, mens han sov i det:

Altså lige nu her, så lå vores ven og sov i sit telt, hvor der var kommet nogen og havde sprættet hans telt op og taget nogle af hans ting. Det synes jeg er ret ubehageligt, også fordi han lå derinde. En ting er at få stjålet sine ting, når man ikke er der, men han var der jo. Han sov heldigvis. Der er sikkert andre ting, der er grænseoverskridende, men det er det, der fylder hos mig lige nu. (A-1, L Syd, kvinde, under 20, flere gange på Roskilde Festival).

Det grænseoverskridende italesættes som et sikkerhedsspørgsmål, hvor vennen kunne være ramt af kniven, eftersom han befandt sig i teltet, da det blev skåret op. Det grænseoverskridende består altså ikke så meget i, at nogen bryder ind i ens telt og stjæler ens ting, altså trænger ind på andres private ejendom og overskrider grænsen for, hvad der er 'dit og mit'.

Telte, der bliver skåret op med knive med henblik på at stjæle proviant, går igen som en gængs og tilbagevendende oplevelse af grænseoverskridende adfærd blandt de interviewede festivaldeltagere. Det skaber utryghed og decideret frygt for liv og lemmer, eftersom den grænseoverskridende handling ofte finder sted om natten, mens deltagerne

sover og dermed selv befinder sig i teltet, idet det bliver skåret op, med risiko for fysiske skader på egen krop. Som eksempel på en individuel tryghedsstrategi nævner en interviewperson, hvordan han ikke bare ligger vågen en hel nat, men også er årvågen – i affektivt alarmberedskab – inde fra sit telt, hvorfra han kan høre lyden af andre telte blive skåret op:

Jeg har ligget i mit telt lørdag nat, hvor man kan høre folk gå rundt og skære telte op og tage ting. Det var sidste år. Det var rimeligt ubehageligt. (B-10, P Nord, mand, 20 år, flere gange på Roskilde Festival).

Blandt de individorienterede tryghedsstrategier findes også en praksis om at navigere uden om de områder, hvor man ved, der er en vis sandsynlighed for at blive fanget midt i en større menneskemængde med risiko for ikke at kunne slippe væk:

Det er oftest i de store camps med de store anlæg, at en pige kan føle sig fanget af en dreng uden at kunne komme ud af situationen. (B-03, F, mand, ca. 17 år, to gange på Roskilde Festival).

Hvis man som kvinde alligevel bliver fanget i en situation, der kan udvikle sig til noget grænseoverskridende, og som man derfor gerne vil ud af, beskriver nogle kvinder, hvordan de som strategi bruger en i nogle tilfælde fiktiv kæreste som undskyldning for at slippe af med en fyr på en måde, hvormed de antager at undgå grænseoverskridende adfærd fra hans side:

Det bliver en forventning [hos fyre, at flirt skal føre til mere], og så bliver der bare sådan en lidt mærkelig stemning, hvor man skal forklare sig [hvis ikke man har lyst til mere]. Og undskyldte og sige: Jamen det er også, fordi jeg har en kæreste. (A-15, Food Court, kvinde, midt-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Ved at henvise til en kæreste mener den interviewede at kunne vende den dårlige stemning, fordi hendes afvisning så ikke nødvendigvis handler om, at hun ikke vil eller ikke har lyst, men at hun ikke kan/må. Sidstnævnte er, mener hun, mere legitimt set fra de fleste mænds perspektiv, end at sige nej, fordi man ikke (længere) har lyst eller vil. I denne strategi ligger altså en antagelse om, at fyren er mere tilbøjelig til at respektere kvindens grænser, hvis hun 'tilhører' en anden fyr. Samme kvinde uddybede ved at fortælle om en anden strategi, hvor hun, i stedet for at henvise til en fiktiv kæreste, 'for en sikkerheds skyld' vælger at fremstå ekstra sur, når hun siger fra over for en fyr, så hun er sikker på, at hendes nej bliver taget som sådan og respekteret. Hun kom også ind på, hvordan det, at hun gør sig ekstra sur, i sig selv kan virke grænseoverskridende. Både for hende selv og for fyren, der, som hun selv nævnte, måske bare prøvede at være sød og

rar. Men hun frygter, at et venligt 'nej tak', leveret med et smil på læben, ikke er tilstrækkeligt til at sætte sig igennem og markere grænsen:

Jeg har nogle gange oplevet mig selv være mere sur for en sikkerheds skyld. Jeg gik tirsdag eller onsdag morgen, og det var overhovedet ikke ubehageligt eller noget, men der var én, som bare lagde sin arm om mig og var sådan; "skal du ikke et eller andet..." Og dér var jeg bare sådan: "Nej, jeg skal hjem!" Og dér var jeg godt klar over, at det ikke ville være nok bare at smile sødt til ham. Så man skal være sur og være sådan: "Nej, det har jeg ikke lyst til!" Og jeg måtte sådan løfte mit øjenbryn og være sådan: "ej, jeg gider dig ikke!" (...) Og det synes jeg egentlig bare er superægerligt. For jeg vil gerne snakke med andre mennesker, og jeg vil gerne kunne sætte grænser uden at skulle virke sur, men det kan jeg så ikke få lov til. Jeg kan ikke få lov til at sige nej på en pæn måde. (A-15, Food Court, kvinde, midt-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Tilsvarende berettede mandlige interviewede om, hvordan de nogle gange må træde ind og spille kæreste til en veninde for på den måde at agere værn mod en anden mand:

Når du ligger i camp med mange piger, så bliver du nogle gange bedt om at spille deres kæreste eller et eller andet. Så de kan få en eller anden fyr til at forsvinde. Men det er jo ikke sådan grænseoverskridende adfærd. Det er jo bare mere, fordi det er irriterende. (A-3, LNT, mand, midt-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Manden beretter om andenhåndserfaring med grænseoverskridende adfærd gennem de 'piger', som han deler camp med. Bemærk dog, hvordan det, der for dem, kvinderne, kan opleves som grænseoverskridende, af den interviewede mand beskrives som 'irriterende'. En lignende strategi, der også rapporteres om i interviewmaterialet, er som kvinde at gå ind og sætte sig i en fremmed camp, hvis hun føler sig forfulgt og går alene. På den måde kan hun trække sig fra og afvente den givne situation.

En anden strategi, der må betegnes som en beskyttelses-, snarere end som en tryghedsstrategi, er når for eksempel en kvindelig festivaldeltager forklarede, hvordan hun ved at feste videre på festivalen effektivt havde distanceret sig fra en voldtægtsoplevelse, som hun og hendes veninde havde haft:

Jeg tror det, som var mest nederen, var, at vi bare festede videre derfra. Det er jo sådan noget, vi har talt om et halvt år efter og et år efter. Sådan: "Hvad fanden skete der lige på den dér Roskilde? Det var sgu da off, var det ikke?" Men når jeg har hørt om alt det dér med Roskilde [historier om voldtægt], så har jeg altid tænkt, at det er fjernt for mig. Det har jo ikke noget med mig at

gøre. Det har jo ikke noget at gøre med den oplevelse, jeg har haft. (A-4, LNT, kvinde, slut-20'erne, flere gange på Roskilde Festival).

Strategien med at feste videre fungerede som en fortrængningsmekanisme for de to kvinder, endda i en sådan grad, som det fremgår af ovenstående citat, at der gik et halvt år, før de begyndte at sætte ord på, hvad de havde været udsat for. Evnen til at fortrænge episoden var fortsat så stærk hos den interviewede, at hun fortsat tog på Roskilde, og tænkte på voldtægter som noget fjernt, der ikke havde noget at gøre med hendes egen oplevelse.

Fællesbade beskrives flere gange som grænseoverskridende i og med, at man bliver sårbar ved at blotte sig og stå nøgen, eksponeret for andres blikke. Her bliver strategien at skabe sit eget personlige rum i de fælles faciliteter:

Kvinde 1: Nu var jeg i bad i går, og på Heartland har du din egen boks. Men her står du i en container med så mange andre mennesker. Og det er jo ikke, fordi folk, de står sådan helt vildt og kigger, men det er da alligevel sådan: Nå, okay. Hvor jeg lige havde nået at tænke, det er min egen lille boks, jeg skal ind i, men så skal man bare stå dér spliterravende nøgen.

Kvinde 2: Ja, og hvis man i forvejen har været her sådan lidt længe, og har måske lidt tømmermænd og generelt bare er sådan lidt ekstra følsom, så er det bare sådan lidt, når man sådan tager klunset af.

Kvinde 1: Ja, mens alle kigger på. Jeg stod heldigvis i håndklædetæppet. Så man kunne ikke se mig.

Kvinde 2: Det var godt. Man må jo skabe sine egne rum, tænker jeg. (A-15, Food Court, kvinder, 25 og 26 år, flere gange på Roskilde Festival).

Eksempler på mere fællesskabsorienterede tryghedsstrategier inkluderer en praksis om aldrig at efterlade nogen alene tilbage i campen. Helt konkret italesættes nævnte praksis som en regel om aldrig at være den næstsidste til at forlade sin camp, i hvilket tilfælde man er forpligtet på enten at blive eller sørge for at tage den person med sig, som ellers ville blive efterladt. I nogle interviews beskrives også det 'hjælp-mig-blik', som veninder kan sende til hinanden som non-verbal kommunikation i situationer med potentiale for at blive grænseoverskridende, som man gerne vil reddes ud af. Den kan ses som en kollektiv version af strategien med at referere til en fiktiv kæreste, eftersom der i stedet bliver henvist konkret til en veninde som 'undskyldning' for at fjerne sig eller blive fjernet fra en situation, man gerne vil ud af.

Hvis vi er ude at danse, og der kommer en dreng hen for, modvilligt, at danse med, så kigger vi jo også bare lige på hinanden sådan: 'Hjælp mig', og så trækker vi hinanden væk. (A-12, M Get a Tent, kvinde, 19 år, første gang på Roskilde Festival).

Blikket fremhæves ikke som noget specifikt for Roskilde Festival. Tværtimod beskrives det som et 'universelt' udtryk, som alle kvinder er bekendt med, og som, måske af den grund, anvendes som en tryghedsstrategi på festivalen. Eksempelvis nævnte en anden kvinde fra samme interview som citatet ovenfor, at hun spillede veninde til en fremmed kvinde for at hjælpe denne væk fra en fyr, som kvinden øjensynligt ikke selv kunne komme væk fra grundet menneskemængden. I samme dur tales der i citatet nedenfor om, hvordan nogle kvinder har aftaler med deres venner om at kunne nive hinanden i armen som advarselssignal og besked om, at de øjeblikkeligt skal søge væk sammen. Og i samme ombæring kom den ene interviewperson ind på, hvordan hun også har benyttet sig af at omtale en tilfældig person som ven og satse på, at vedkommende spiller med ud fra antagelsen om, at de sandsynligvis har nogle levede erfaringer tilfældes, der gør, at de begge kender til de problematikker, der kan afføde den nævnte tryghedsstrategi, og at de begge fra tid til anden har haft behov for at benytte sig af den.

Kvinde 1: Jeg ved også... Eller nede i vores camp, dér havde vi nogen fra Amnesty nede, og så snakkede vi også om det der. Og så var der en af de andre, der sagde, at hun havde en fast aftale med en veninde om, at hvis hun niver hende i armen, så betyder det, at der er én her, og de skal væk med det samme.

Interviewer (mand): Okay, så nærmest sådan en trigger warning.

Kvinde 2: Ja, og man kan jo sige, at det er meget smart at have den aftale, men det er jo bare træls, at det skal være nødvendigt.

Kvinde 1: Jeg plejer også, altså hvis jeg er her alene, for eksempel til en koncert, hvor man er blevet skubbet lidt rundt og ikke kan finde sine venner. Så plejer jeg at finde en ven. Altså sådan: "Hej ven, godt at se dig. Og de fleste er med på det, fordi de kender situationen. Og ellers så får de også bare et skub væk, hvis det er inde til koncerter, og de er nederen. Jeg gider det ikke, og jeg kan ikke komme væk selv. (C-15, Volunteers' Village, kvinde, 18 år, første gang på Roskilde Festival – veninde indgår undervejs i interviewet).

I en camp med kvinder i 19-21-årsalderen, hvor den ene af kvinderne nær var blevet voldtaget på sidste års festival, forklarede de, hvordan det har fået dem til at mobilisere et decideret opsynsnetværk med hinanden som vennegruppe. Opsynet skal sikre, at de til alle tider ved, hvor de kan forvente at finde hinanden, at de aldrig går alene, og at de

kender lokationen på deres venners camps, således at de altid har et sted, hvor de kan søge tilflugt:

Kvinde 1: (...) altså vi har forberedt os og nærmest snakket om det i et år. Efter hendes oplevelser på Roskilde 2018, så har hun bare virkelig forberedt os på, hvad vi virkelig bare skal passe på. Og hun var jo også bare virkelig ked af det. Og vores forældre ringer også bare konstant og spørger: "Er I okay?"

Interviewer (kvinde): Det kan jeg godt forstå.

Kvinde 1: Altså med den oplevelse hun har oplevet sidste år, dér er vi bare mere trygge ved, at vi hele tiden er i kontakt. Nu har vi også location til hinanden, så vi hele tiden ved, hvor hinanden er henne. Og alt det der, og vi kontakter hinanden konstant.

Kvinde 2: Og vi fortæller hinanden alt, for eksempel "jeg går på toilettet". Så ved folk det, sådan: "Okay, vi bliver her, vi venter".

Kvinde 1: Så hvis hun har været væk i en halv time, så går vi lige derhen. Så vi sikrer os lige, sådan: "Hey, hvad fanden sker der?"

Interviewer (kvinde): Så I føler faktisk virkelig, at I er nødt til at passe på hinanden?

Ja (kollektivt)

Kvinde 3: Ja, virkelig for man kan aldrig vide sig sikker. Der er altid nogen...

Kvinde 2: På ro, hvis man kan sige det sådan.

(...)

Kvinde 3: Vi går altid i flok. Og vi kender rigtig mange, der er på Ros, så hvis vi skulle gå hen og blive alene, så ved vi altid, hvor der er nogen. Der er nærmest en vennekreds i hver camp. Og vi har en vennekreds lige herhenne i get-a-camp. Så vi kan altid gå derhen, hvis vi er utrygge ved det.

(...)

Kvinde 1: Ja, for det er jo især sådan noget med, hvis ikke man kan kontakte hinanden på telefonen. Så er det jo sådan virkelig godt, at vi ved, hvor alle

vores camps er, og hvor alle vores venner er. Så vi har nogenlunde styr på, hvor vi ville gå hen, hvis det er.

Kvinde 3: Ja, og man bliver også bare mere obs på det, når man sådan har været ude for det. Så jeg synes, det er rigtig dejligt at vide, at der er nogen, man kan stole på, som ikke går fra én. (A-12, M, kvinder, 19-21 år, 1-2 gange på Roskilde Festival).

Fælles for de nævnte tryghedsstrategier i dette delafsnit er, at der for dem alle er tale om tiltag, som festivaldeltagerne selv initierer som respons på grænseoverskridende adfærd som potentialitet, der frygtes aktualiseret i fraværet af tryghedsstrategierne. Der findes med andre ord et udtalt behov for at håndtere grænseoverskridende adfærd forebyggende – et behov, som Roskilde Festival vil kunne imødekomme på et strukturelt plan ved at organisere festivalen anderledes, så det i mindre grad vil være op til festivaldeltagerne selv at finde individuelle løsninger. I det næste afsnit opsummerer vi analysens pointer for derefter at præsentere en række interventionsforslag som inspirationsoplæg til Roskilde Festivals indsatser på området.

5. Opsummering og interventionsforslag

Med udgangspunkt i vores afdækning og analyser af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival er det muligt at opstille en række interventionsforslag udover de indsatser, der allerede arbejdes med på festivalen, for eksempel som en del af *Orange Together*-kampagnen. Der er således tale om forslag til supplering eller gentænkning af allerede implementerede tiltag. Det skal bemærkes, at der med forslagene ikke følger en garanti for, at man ved at implementere dem kommer den grænseoverskridende adfærd på festivalen til livs. For som vi har illustreret i denne rapport, så findes der ikke blandt festivaldeltagerne en entydig definition af fænomenet grænseoverskridende adfærd. I stedet er den grænseoverskridende adfærd foranderlig og under konstant konstruktion blandt deltagerne selv. Samtidig betragter mange af festivaldeltagerne det grænseoverskridende som en forventelig del af pakken, når de tager på festival. Og der hersker et generelt ønske blandt vores interviewpersoner om at indgå i en festivalkontekst, der tillader udforskning og overskridelser af egne grænser. Et eksempel herpå er det traditionsrige nøgenløb, hvor deltagerne selv kan vælge at deltage, enten som nøgenløber eller ved at opsoge begivenheden som tilskuer. Aktiviteten er samtidig afgrænset til et bestemt område, så hvis det overskrider ens personlige grænse at se nøgne kroppe i det offentlige rum, så kan man opholde sig andre steder på festivalen, når løbet finder sted. Anderledes problematisk bliver den grænseoverskridende adfærd, når frirummet (der giver anledning til normskred) på festivalen benyttes som en bekvem undskyldning for at overskride andres grænser med henvisning til, at ”det’ jo Roskilde!”, som i, at det må man tage med.

Nøgenløb i Dream City 2019 (foto: Robert Hendel)



Overskridelsen af andres grænser finder typisk sted under *omvendt samtykke*, hvor det antages, at alle i udgangspunktet har givet deres accept til at blive udsat for noget potentielt grænseoverskridende, medmindre de aktivt siger fra eller på anden vis giver udtryk for, at de ikke vil være en del af ’legen’. Det betyder, at oplevelser med grænseoverskridende adfærd i de fleste tilfælde handler om *ufrivillighed* og tab af *kropslig autonomi*. Det vil sige, at grænseoverskridende adfærd opleves som sådan i situationer, hvor vedkommende ikke selv har styring med situationen eller selvbestemmelse over egen krop.

De interviewede festivaldeltageres kendskab til igangværende initiativer til forebyggelse af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival er sporadisk. En del af de interviewede havde hørt om og kunne nævne specifikke fokusområder, men langt fra alle. Kendskabet eksisterede i mange tilfælde enten, fordi deltagerne allerede var interesserede i et fokusområde, for eksempel klima, miljø og affald og dermed muligvis også selv er engagerede i det; eller fordi de inden interviewet var blevet opmærksomme på et fokusområde. Flere interviewede kunne for eksempel nævne det kortspil, som frivillige gik rundt med som en del af *Orange-Together*-kampagnen. Det viser, at sådanne indsatser forøger bevidstheden om grænser og gråzoner gennem dialog. Uanset om de interviewede havde kendskab til sådant dialogarbejde, var der opbakning til det, og indsigter fra nærværende studie viser, at dialog, i vores tilfælde i form af gruppeinterviews, kan være med til at skabe et nødvendigt puste- og refleksionsrum.

En anden interessant indsigt fra vores studie er, at også førstegangsfestivaldeltagere abonnerer på et meget stærkt narrativ om, hvad det vil sige at være på Roskilde Festival. I dette narrativ spiller idéen om Roskilde Festival som et frirum en central rolle, fordi den iscenesætter grænseoverskridende adfærd som et imperativ, der udleveres i en dyrkelse af festivalen som norm- og regelløs. Forventninger bliver på den måde *performative*, altså en form for selvopfyldende profeti. Da festivaldeltagerne tilpasser adfærd og handlinger til deres forventninger, er de selv med til at skabe det festivalrum, som de forestiller sig, at Roskilde er. Sagt på en anden måde, så virkeliggør deltagerne narrativet ved selv at udleve det, hvormed det bliver en sandhed, der kan overleveres til næste generation af førstegangsdeltagende. Man kan derfor med fordel overveje at iværksætte et forsøg på at ændre narrativet. Dette kan for eksempel ske ved at sende festivalfrivillige på besøg på landets gymnasier og andre ungdomsuddannelser med henblik på at skabe dialog om fest(ival)kultur op til årets festival for på den måde at påvirke førstegangsdeltagernes forventninger til deres deltagelse i festivalen. Med et fokus på normer for fest og druk mere generelt ville Roskilde Festival desuden være med til at løfte et samfundsansvar for ungdommen på dette punkt i overensstemmelse med foreningens almennyttige funktion.

Nogle former for grænseoverskridende adfærd kan kædes sammen med og være et udtryk for *kedsomhed*. Det drejer sig blandt andet om de mere ritualiserede former for ’legende’ grænseoverskridelser, der ofte synes at opstå som følge af et behov for en ak-

tivitet til at fordrive tiden med i opvarmningsdagene. Hvis man vil disse former for grænseoverskridende adfærd til livs, kan man overveje at afkorte opvarmningsperioden. Det ville også have den sidegevinst, at deltagerne ville være mindre udkørte, når selve festivalen starter, hvis den samlet set varer fem eller seks dage og ikke otte. I relation til forekomsten af grænseoverskridende adfærd vil en afkortning af festivalen være en forebyggende foranstaltning, da mange interviewpersoner forklarer, at de kan miste føling med egne såvel som andres grænser, efterhånden som festivalen skrider frem, og udmattelsen melder sin ankomst. Roskilde Festival kan også overveje forskellige muligheder for skjult beskæftigelse af festivaldeltagerne i opvarmningsdagene, for eksempel ved at gøre det mere tidskrævende for festivaldeltagerne at tilvejebringe de daglige fornødenheder. Som et eksempel herpå kan man forsøge sig med en mere decentral placering af de depoter, hvor festivaldeltagerne får udleveret deres forudbestilte øl. Derved kommer festivaldeltagerne til at bruge mere tid på afhentning af øllene og vil altså have mindre tid til aktiviteter som for eksempel ølbowling og andre druklege, der ofte afføder grænseoverskridende adfærd.

I forlængelse af ovenstående forslag om adfærdsændrende benspænd i forbindelse med udlevering af forudbestilte øl til festivaldeltagerne kan det også være relevant at introducere flere områder, hvor festivaldeltagerne kan tage sig et pusterum fra frirummet. Et eksempel på sådan et område er den alkoholfrie Hydration Zone, der var etableret på Roskilde Festival i 2019. Hvis man ønsker at gøre sådanne områder mere attraktive for festivaldeltagerne, kan man overveje at iværksætte initiativer, der får dem til at fremstå som tillokkende alternativer. Dette kan for eksempel ske ved at organisere og invitere til ikke-alkohol-centrerede lege og spil, faciliteret af festivalfrivillige. I et større perspektiv kan sådanne alternative set-ups på campingområdet formodentlig stimulere udviklingen af nye og anderledes subkulturer, som deltagerne lader sig inspirere af og tager med tilbage til deres respektive camps, hvor de kan fungere som uformelle forandringsagenter for festivalen.

Et lignende tiltag, der kan overvejes med henblik på etablering af pusterum fra frirummet, er en (gen)etablering af synlige tilflugtssteder i stil med de udkigstårne, der tidligere var placeret på festivalens campingområde. Relevansen af synlige tilflugtssteder udleder vi af, at flere af de interviewede berettede om at blive fanget i situationer, hvor de følte sig særligt sårbare eller udsatte, for eksempel til store fester i Dream City. I sådanne situationer kan et tårn eller en lignende installation fungere som pejlemærker for, hvor det nærmeste bemandede tilflugtssted findes. Tilflugtssteder kan også være relevante i andre situationer, for eksempel når kvindelige festivaldeltagere efter mørkets frembrud bliver usikre på, om nogen følger efter dem, når de færdes alene i campingområdet. Her vil tilflugtsstederne, sammen med de eksisterende opsøgende indsatser af fagprofessionelle i hvide veste, udgøre områder, hvor festivaldeltagerne kan opsøge hjælp, når de oplever et behov for at finde tryghed og nogen at tale med.

Etableringen af tilflugtssteder kan give festivaldeltagerne en større tryghedsfølelse, men vil i sig selv ikke være nok til at forhindre grænseoverskridende adfærd. Der er også behov for, at festivaldeltagerne generelt set bliver bedre til at reagere i situationer, hvor grænseoverskridende adfærd er i gang med at udvikle sig. Det er derfor relevant at overveje, om der kan laves oplysningskampagner, der forklarer festivaldeltagerne om, hvor og hvordan grænseoverskridende adfærd kan forekomme, så de bliver bedre til at være opmærksomme på andre i deres omgivelser. Det er også vigtigt at være opmærksom på, at seksuelt grænseoverskridende adfærd ofte forekommer under koncerter, og her vil det foruden oplysningskampagner til publikum også være en fordel at instruere crowd safety-personale ved scenerne i, hvordan de i højere grad kan være behjælpelige i de situationer, hvor en festivaldeltager oplever at blive forulempet eller på anden vis at befinde sig ved siden af en ubehagelig deltager.

Vi skriver indledningsvis, at alle vores interviewpersoner er i stand til at forholde sig til grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival, hvilket vi tolker som, at fænomenet er *omnipresent* – allestedsnærværende – på festivalen, omend det har forskellige udtryksformer forskellige steder og blandt forskellige grupper af deltagere, altså er det også *situationelt* og *relationelt*. Det står dog klart, at nogle områder, for eksempel camping F og L, i højere grad associeres med grænseoverskridende adfærd end andre områder, for eksempel COL, S&C og LNT, som forbindes med ordentlighed i form af forpligtende fællesskaber – et slags helle. Til sammenligning opfattes F og L lidt som laden-stå-til-kulturer, hvor for eksempel henkastet skrald avler mere skrald.

Ud fra *broken window*-teorien om, at synlige tegn på anti-social adfærd, for eksempel 'voldtægtstelt' og anden graffiti, samt manglende 'vedligehold', for eksempel ødelagte pavilloner, tomme dåser og lattergaspatroner, skaber et urbant miljø, der kan føre til mere og værre former for uorden, kunne det være interessant at gentænke placeringen af de forskellige campingområder. Hvis for eksempel områder som COL og LNT kom til at ligge mere centralt, hvor F og L ligger i dag, ville flere deltagere blive eksponeret og dermed påvirket af disse campingkulturer. Det vil dog unægteligt også pålægge de deltagere, der bor i disse områder, en ekstra arbejdsbyrde i form af at opretholde en kultur, der fordrer ren og ryddelig camping, eftersom meget affald i det nuværende F og L, ifølge vores interviews fra områderne, er henkastet af andre gæster på vej til/fra festivalpladsen. Skraldet stammer altså ikke nødvendigvis fra den camp, det ligger i, hvorfor det kan virke demotiverende at rydde op efter sig selv og forsøge at holde orden, hvis forbipasserendes adfærd og handlinger direkte modvirker dette.

I forlængelse af ovenstående forslag om at omorganisere placeringen af de forskellige typer af campingområder kan det i samme åndedrag overvejes at ændre betalingsstrukturen. Festivalen bruger hvert år millioner af kroner på at skaffe sig af med affald – penge, der går fra velgørenhed – fra særligt indløbsområderne. Disse områder er samtidig de

billigste, i og med at man kan bo i dem med en almindelig partoutbillet. Omvendt koster det ekstra at få en plads i for eksempel COL, S&C og LNT, selvom deltagerne i disse områder minimerer festivalens udgifter (og på den måde øger overskuddet til velgørenhed) ved selv at stå for oprydningen under såvel som efter festivalen. Som det ser ud nu, er den økonomiske incitamentsstruktur sat sammen således, at den straffer den ønskværdige, mens den belønner uønskede former for adfærd på campingpladsen.

Vi foreslår at eksperimentere med for det første at vende incitamentsstrukturen på hovedet, så det bliver dyrere at bo i de områder med skrald, der genererer problemet, mens områder såsom COL, S&C og LNT, der repræsenterer en løsning, bliver billigere og også gerne bredt ud, så de udgør en større andel af det samlede campingområde. Her skal det bemærkes, at der altid er en risiko for, at økonomiske incitamenter fortrænger sociale normer. Og når dette er sket, er det svært at retablere de sociale normer (Sandel, 2013). Hvis normen for eksempel er, at 'man rydder da op efter sig selv', kan man risikere, at *færre* gør det, hvis der introduceres et gebyr for at efterlade sit affald, fordi nogen vil se gebyret som betaling for en ydelse – i dette tilfælde, at andre rydder op efter én. Men eftersom problemet i indløbsområderne F og L netop består i, at det er blevet normen at efterlade, som affald, de ejendele, festivaldeltagerne ikke lige orker/kan bære, når de skal hjem; så antages økonomiske incitamenter *ikke* at have nogen negativ effekt på normen.

Den karakteristik af grænseoverskridende adfærd på Roskilde Festival, som vi har skrevet frem og problematiseret i analysen, lægger op til en række løsningsmuligheder, der er specifikke for hver problemstilling. Dem har vi præsenteret og diskuteret i dette afsnit. I rapportens sidste afsnit vil vi kort ridse op, hvilke videre undersøgelsesspørgsmål vores analyse også lægger op til.

6. Nye indsigter til videre forskning

Vi har i rapporten udelukkende beskæftiget os med grænseoverskridende adfærd specifikt for Roskilde Festival. Et spørgsmål, der derfor står tilbage, er, om der er tale om et unikt Roskilde-fænomen. Inden for forskningen er grænseoverskridende adfærd ikke noget nyt fænomen, men måden, det forstås og adresseres på af blandt andre festivalarrangører, ser ud til at have ændret sig over de seneste år. Tidligere blev grænseoverskridende adfærd betragtet som individuelle, kriminelle handlinger i form af for eksempel voldtægt eller andre voldelige gerninger, hvis løsning bestod i at rapportere hændelsen til politiet og dermed overlade den videre efterforskning til ordensmagten. Med andre ord blev de enkeltstående hændelser ikke kædet sammen og kunne dermed heller ikke forstås som et symptom på et større sikkerhedsproblem. Perspektivet har ændret sig, således at der i dag er en generel anerkendelse af, at rapporterede hændelser til myndighederne sandsynligvis kun udgør toppen af et isbjerg, hvis underside hviler på et fundament af adfærdsmæssige gråzoner, der – som vi har været inde på i analysen – kan være med til at legitimere grænseoverskridelser, afhængigt af normaliseringsgraden (Vendelø, 2019).

Et mærkbart skifte fandt sted i 2015 under nytårsfejringerne i Köln, Tyskland, hvor over 100 unge kvinder rapporterede om seksuelle overgreb fra unge mænd. I 2016 gentog hændelserne sig ved flere andre begivenheder, hvormed grænseoverskridende seksuel adfærd opstod som et sikkerhedsproblem til sådanne events. Et andet eksempel er Bråvalla Festival i Sverige, hvor arrangøren i 2017 valgte at stoppe afviklingen af festivalen som følge af et stort antal rapporter om voldtægt til politiet. Men mens der ikke er nogen grund til at tro, at grænseoverskridende adfærd skulle være et unikt problem for Roskilde Festival, så er det bestemt ikke usandsynligt, at fænomenet kommer til udtryk på forskellig vis, afhængigt af den begivenhed, den grænseoverskridende adfærd udspiller sig under. Eftersom nærværende rapport er et såkaldt single casestudie af Roskilde Festival, er der behov for komparative undersøgelser for at kortlægge og forstå grænseoverskridende adfærd i andre sammenhænge. Sammenlignelige begivenheder herhjemme kunne være Smukfest/Skanderborg Festival eller Copenhell. Internationalt ville Paleo Festival i Nyon, Schweiz, være oplagt som sammenligningsgrundlag, da den har eksisteret næsten lige så længe som Roskilde Festival (45 år mod Roskildes 50), afvikles over en uge i juli med et lignende line-up af artister samt mulighed for deltagercamping på festivalen.

Afledt af analytiske indsigter fra vores studie på Roskilde Festival har vi præsenteret en række mulige interventionsforslag, hvis effekt kan sandsynliggøres, men selvsagt bør afdækkes nærmere. Her vil vi anbefale et studie af mere eksperimentel karakter, hvor der systematisk indsamles viden om, hvilke virkninger tiltag såsom sikkerhedszoner reelt har på deltageroplevelsen med grænseoverskridende adfærd. En videre undersøgelse

kunne tage form som et etnografisk feltstudie for at iagttage reguleringen af adfærd. Eftersom opmærksomheden på eksisterende initiativer fra Roskilde Festivals side har vist sig at være sporadisk blandt deltagerne, må det antages, at interventioner er flere år om at rodfæste sig i deltagernes bevidsthed, hvorfor undersøgelsesdesignet bør være længerevarende og gentages over en årrække.

Med begrebet om intersektionalitet vil vi afslutningsvis gerne pege på en tredje mulighed for videre forskning, der kan bidrage til at udbygge indsigterne fra denne rapport. Mens vi både i indsamling og kodning af dataene til rapporten har opereret med adskillige analytiske kategorier såsom køn, alder og sted (camp); og selvom vi har bestræbt os på også at opsøge minoritetsperspektiver, kan det ikke udelukkes, at der er kategorier, der har relevans for, hvordan grænseoverskridende adfærd opleves, men som vi ikke har indfanget som en del af vores studie. Rent metodisk tilbyder intersektionalitet en analytisk følsomhed over for mulige overlap i kategorierne, herunder hvordan kombinationen af bestemte kategorier producerer unikke erfaringer, der ikke kan redegøres tilstrækkeligt for ved at adressere kategorierne hver for sig (Christensen, 2018). Et eksempel, der nævnes flere gange i vores datamateriale, men som bør belyses nærmere fra sit partikulære perspektiv, er pant-/flaskesamlere som gruppe, der angiveligt udsættes for racistisk betonet grænseoverskridende adfærd, fordi mange har minoritetsetnisk baggrund. Konkret beskriver nogle deltagere i et interview, hvordan de har overværet en gruppe mænd i midt-30'erne straffe en flaskesamler for at 'stjæle' deres pant ved at hælde stærk chilisovs ned i underbukserne, da vedkommende bukkede sig ned efter pantflaskerne (B-14, COL, blandet gruppe 25-27-årige, op til 10 gange på Roskilde Festival). Formålet med et opfølgende studie med en mere intersektionel tilgang ville dermed være at identificere minoriteter og særligt udsatte grupper for også at anskueliggøre grænseoverskridende adfærd fra disses levede erfaringer.

Liste med referencer

- Ahmed, S. (2017). *Living a feminist life*. Durham, NC: Duke University Press.
- Birnholtz, J. P., Cohen, M. D., & Hoch, S. V. (2007) Organizational character: On the regeneration of Camp Poplar Grove. *Organization Science*, 18(2), 315-352.
- Christensen, J. (2018) Queer organising and performativity: Towards a norm-critical conceptualization of organisational intersectionality. *ephemera – theory & politics in organization*, 18(1), 103-130.
- Czarniawska, B. (1997) *The Narrative Organization – Dramas of Institutional Identity*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dubois, A., & Gadde, L.-E. (2002) Systematic combining: An abductive approach to case research. *Journal of Business Research*, 55(7), 553-560.
- Giacalone, R. A., & Greenberg, J. (1987) Reasons for employee sabotage in the workplace. *Journal of Business and Psychology*, 1, 367-378.
- Holloway, I., Brown, L., & Shipway, R. (2010) Meaning not measurement: Using ethnography to bring a deeper understanding to the participant experience of festivals and events. *International Journal of Event and Festival Management*, 1(1), 74-85.
- Holse, E. K., Kousholt, M., Thomsen, M. R., & Michelsen la Cour, A. (2019) “*Det Er Jo Bare Roskilde – En Undersøgelse af Tryghed og Utryghed på Roskilde Festival*”. Esbjerg: Syddansk Universitet.
- Jaimangal-Jones, D. (2014) Utilising ethnography and participant observation in festival and event research. *International Journal of Event and Festival Management*, 5(1), 39-55.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Macmillan.
- Pielichaty, H. (2015) Festival Space: Gender, Liminality and the Carnavalesque. *International Journal of Event and Festival Management*, 6(2), 235-250.
- Sandel, M. J. (2013) *What Money Can't Buy. The Moral Limits of Markets*. London: Penguin Books.
- Spector, P. E. (1997) The role of frustration in antisocial behavior at work. I: R. A. Giacalone & J. Greenberg (eds) *Antisocial Behavior in Organizations*. Thousand Oaks, CA, pp. 1-17.
- Toraldo, M.-L., & Islam, G. (2019) Festival and Organization Studies. *Organization Studies*, 40(3), 309-322.
- Vendelø, M. T. (2019) The Past, Present and Future of Event Safety Research. I: J. Armbrrecht, E. Lundberg & T. D. Andersson (eds.) *A Research Agenda for Event Management*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 23-34.
- Vendelø, M. T., & Rerup, C. (2020) Collective mindfulness in a regenerating organization: Ethnographic evidence from Roskilde Festival. *Safety Science*, 123, article 104537, 1-12.
- Willems-Braun, B. (1994) Situating Cultural Politics: Fringe Festivals and the Production of Spaces of Intersubjectivity. *Environment and Planning D: Society and Space*, 12, 75-104.
-
- i For analyse af Camp Unicorny på Roskilde Festival, se Christensen, J. F. (2020). *Orange feelings and reparative readings, or how I learned to know alternative organization at Roskilde Festival*. *Culture and Organization*. DOI: <https://doi.org/10.1080/14759551.2020.1804385>
- ii Dialogarbejdet og kortspillet er beskrevet i Christensen, J. F. (2020) *Organization Profile 4. Orange Together: A Campaign to Address Transgressive Behavior at Denmark's Roskilde Festival*. In P. Vizcaino, H. Jeffrey & C. Eger (eds.) *Tourism and Gender-based Violence: Challenging Inequalities*, pp. 140-143. Wallingford: CABI Publishing.
- iii Se for eksempel 'Take Care: Undersøgelse af adfærd, Roskilde Festival 2015-2017' og 'Roskilde Festival Publikumstilfredshedsundersøgelse 2018'.

Copenhagen Business School

Institut for Organisation

Kilevej 14A, 4. sal.

2000 Frederiksberg